

PUNAINEN RISTI JA HUMANITARISMIN POLIITTISUUS

Emma Sirén

Pro gradu-tutkielma

Politiikka

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Punainen Risti ja humanitarismin poliittisuus.

Emma Sirén

Pro gradu-tutkielma

Politiikka

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: Hanna-Mari Kivistö ja Kia Lindroos

Kevät 2018

67 sivua

Tässä pro gradu-tutkielmassa tarkastellaan humanitarismin poliittisuutta. Tutkielman taustalla on käytetty kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta humanitarismin politisoitumisesta. Humanitarismin politisoitumisen on ajateltu liittyvän ennen kaikkea sellaisiin tekijöihin kuin ammatillistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen sekä humanitaarisen tilan kaventuminen. Näitä kaikkia tekijöitä tarkastellaan tässä tutkielmassa, käyttäen esimerkkinä humanitaarisen avustustyön pioneeria, Punaista Ristiä. Tutkielman aineistona on käytetty organisaation itse julkaisemaa vuosiraporttia vuodelta 2016. Aineistoa on tulkittu teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen keskeisin tehtävä on ollut selvittää, miten poliittisuus ilmenee Punaisen Ristin toiminnassa humanitarismin tutkimuskirjallisuuden valossa. Punaisen Ristin toimintaan liittyy aineiston perusteella useita poliittisia aspekteja: organisaatio on muun muassa erittäin riippuvainen länsimaalaisesta rahoituksesta sekä medianäkyvyydestä. Lisäksi humanitaarisen alan kehitys näkyy myös Punaisen Ristin toiminnassa, josta on tullut erittäin ammattimaista ja järjestäytyneitä. Humanitarismi on muuttunut myös siinä suhteessa, että keskeisten periaatteiden, tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja itsenäisyyden, noudattamisesta on herännyt epäilyjä ja kritiikkiä. Koska humanitaaristen toimijoiden, kuten Punaisen Ristin, riippumattomuutta on alettu kyseenalaistamaan, niiden pääsy autettavien ihmisten luokse on yhä vaikeampaa, ja lisääntyneet hyökkäykset avustustyöntekijöitä kohtaan ovat lisänneet humanitaarisen työn turvattomuutta.

Avainsanoja: humanitarismi, humanitaarinen työ, Punainen Risti, poliittisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus, itsenäisyys

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	2
1.1 Työn lähtökohdat.....	2
1.2 Tutkimustehtävä.....	5
1.3 Tutkimuksen aineisto ja tutkimustapa.....	6
1.4 Työn rakenne.....	8
2. Humanitarismin poliittisuus.....	10
2.1 Humanitarismi ja humanitaarinen työ.....	10
2.2 Kansainvälinen humanitaarinen oikeus.....	14
2.3 Humanitarismin politisoituminen.....	15
2.3.1 Ammatillistuminen.....	18
2.3.2 Viestintä ja medianäkyvyys.....	19
2.3.3 Rahoitus.....	22
2.3.4 Militarisoituminen.....	25
2.3.5 Humanitaarisen tilan kaventuminen.....	28
3. Punainen Risti.....	31
3.1 Organisaatio.....	31
3.2 Kansainvälinen ja kansallinen asema.....	33
4. Punaisen Ristin poliittisuuden analyysi.....	35
4.1 Ammatillistuminen.....	35
4.2 Viestintä ja medianäkyvyys.....	37
4.3 Rahoitus.....	42
4.4 Militarisoituminen.....	49
4.5 Humanitaarisen tilan kaventuminen.....	52
6. Johtopäätökset.....	58
Lähteet.....	64

1. JOHDANTO

1.1 Työn lähtökohdat

Televisio, sosiaalinen media ja muut viestimet välittävät meille taukoamatta uutisia maailmalta. Kriisialueilta, niin luonnonkatastrofien kuin sotienkin keskeltä, toistuvat kuvat hätää kärsivistä ihmisistä ja heidän auttajistaan. Humanitaarisiin toimijoihin liittyy vahva mielikuva pyyteettömästä ja epäitsekkästä auttamisesta inhimillisyyden nimissä. Avustuskohteet ovat länsimaisille kaukaisia, mutta humanitarismin tarina on kaikille tuttu: päärooleja tapahtumapaikalla näyttävät passiiviset uhrit sekä avustusjärjestöjen sankarit. Humanitaarinen toiminta saavuttaa miltei poikkeuksetta vahvaa moraalista hyväksyntää. Keskeistä humanitarismille on ennen kaikkea alan omien periaatteiden noudattaminen ja pyrkimys täydelliseen puolueettomuuteen konfliktin osapuolten kesellä. Puolueettomuutta halutaan vahvistaa julistautumalla epäpoliittisiksi ja pysyttelemällä mahdollisimman kaukana poliittisesta toiminnasta sekä kannanotoista (Barnett 2011, 6). Taustalla vaikuttaa humanitarismin keskeinen ideologia, joka asettaa politiikan ja etiikan toisilleen vastakkaisiksi (Barnett & Weiss 2008, 4). Humanitarismin elämäntehtäväksi on muodostunut maailman pahaa vastaan kamppaileminen, ja ollessaan eettisellä puolella humanitarismin on nähty asettuvan politiikka vastaan (ks. Barnett 2011, 6).

Humanitarismin toimikenttä on kuitenkin kiivas, ja avustusjärjestöt joutuvat väistämättä keskelle eri osapuolten poliittisia kiistoja. Koska humanitarismin toimikenttä, siis erilaiset kriisit ja konfliktit, ovat poliittisia, voidaan humanitaaristen toimijoiden nähdä työskentelevän kesellä haastavaa poliittista ympäristöä. Humanitarismin poliittisuus on lähtökohtana myös tälle tutkielmalle. Poliittisuutta voidaan tarkastella monin tavoin, huolimatta siitä, että humanitaariset toimijat ovat pitäneet itseään perinteisesti epäpoliittisina. Elizabeth Ferrisin (2011, 174) mukaan ei kuitenkaan ole ollut sellaista ajanjaksoa, jolloin humanitaarinen työ olisi ollut muuta kuin vaarallista, vaikeaa ja poliittista – eiväthän pakolaisleirit ole koskaan olleet rauhallisia, pääsy haavoittuneiden luokse helppoa, eikä mikään väliintulo tiukasti epäpoliittista. On myös huomioitu, että humanitaaristen toimijoiden epäpoliittisuus nojaa vahvasti kolmeen keskeiseen humanitaarisen työn periaatteeseen: tasapuolisuuteen, puolueettomuuteen ja itsenäisyyteen, ja näiden periaatteiden toteuttaminen on yhä vaikeampaa humanitaarisessa työssä (Barnett 2011, 2). Toimikentän haastavat olosuhteet poliittisten agendojen kesellä vaikeuttavat huomattavasti

humanitaaristen toimijoiden pyrkimyksiä ulkopuolisuuteen ja sellaiseen avustustyöhön, jossa kaikkia pystytään auttamaan tasapuolisesti toimimatta minkään konfliktin osapuolen eduksi.

Modernilla humanitarismilla on huomattu olevan piirteitä, jotka kyseenalaistavat sen mahdollisuuden puolueettomuuteen ja epäpoliittisuuteen. Muun muassa kova kilpailu humanitarismin toimikentällä sekä varainkeruun vaikeudet ovat ajaneet humanitaarisia organisaatioita yhä ammattimaisimmiksi ja kauemmas alkuperäisestä, pyyteettömästä vapaaehtoistyöstä (Johansson 2017, 10). Humanitarismin markkinoilla liikkuvat rahat ovat huomattavasti suurempia kuin viime vuosisadalla, mutta toisaalta järjestöt ovat paljon aiempaa sidotumpia toteuttamaan lahjoittajien toiveita ja vaatimuksia rahan käyttötarkoituksista (Ferris 2011, 231–239). Myös humanitarismin militarisoituminen aiheuttaa kysymyksiä siitä, mikä on humanitarismin ja voimankäytön suhde ja voidaanko humanitaarista apua jakaa ihmisille ”keinolla millä hyvänsä” (Hoffman & ja Weiss 2008, 268). Hyökkäykset humanitaarisia toimijoita vastaan viestivät siitä, että humanitarismin ei enää suhtaudu yhtä yksioikoisen hyväksyvästi ja epäluulottomasti (Ferris 2011, 175). Humanitarismin dilemmat ja poliittiset ristiriidat eivät ole kuitenkaan uutta, vaikka niihin on kiinnitetty huomiota vasta viime aikoina – ne ovat kulkeneet humanitarismin mukana alusta alkaen (Barnett 2011, 5–6).

Humanitarismia voidaan siis käsitellä potentiaalisesti poliittisena ilmiönä, tai jopa poliittisena ideologiana (Douzinas 2013, 150). Tässä tutkielmassa käsitellään paitsi humanitarismin poliittisuutta, myös niin kutsuttua politisoitumista, joka tutkielmassa ymmärretään poliittisten aspektien vahvistumisena humanitarismin sisällä. Michael Barnett ja Thomas G. Weiss (2008, 9) esittävät humanitarismin politisoitumisella kaksi pääsyttä. Ensinnäkin humanitaariset järjestöt ovat alkaneet ottaa yhä enemmän osaa perinteisesti poliittiseksi miellettyyn toimintaan. Yhä useammat järjestöt kampanjoivat muun muassa ihmisoikeuskysymysten parissa, ja toisaalta osallistuvat esimerkiksi kriisien jälkeiseen jälleenrakennustyöhön. Ihmisoikeuskysymykset, aivan kuten jälleenrakennustyökin, on ymmärretty toiminnaksi, joka ei ole ideologisesti puolueetonta. Neutraalin toiminnan ja eettisten periaatteiden sijaan humanitarismin onkin arvioitu tukevan tiettyjä länsimaalaisia poliittisia, taloudellisia ja uskonnollisia agendoja (Ferris 2011, 175). Toinen pääsyy politisoitumiselle on se, että poliittiset toimijat ovat alkaneet esiintyä yhä vahvemmin humanitaarisella kentällä. Esimerkiksi armeijalla on nykyään vahva läsnäolo monissa humanitaarisiksi kutsutuissa projekteissa, ja toisaalta sotilaalliset operaatiot käyttävät

humanitarismi-termiä laajemman yleisön hyväksynnän saavuttamiseksi. (Barnett & Weiss 2008, 9.) Humanitaariset interventiot ovat saaneet osakseen vahvaa kritiikkiä siitä, voiko sotilaallisia operaatioita ylipäättään kutsua humanitaarisiksi (Keohane 2003, 1).

Edellä esiteltyjen perustelujen valossa tässä tutkielmassa humanitarismia lähestytään poliittisena ja entisestään politisoituvana ilmiönä. Aiemmin julkaistu, suhteellisen tuorekin, kirjallisuus ehdottaa humanitarismin joutuneen vaikeuksiin tai suorastaan kriisiin (mm. Johansson 2017, Ferris 2011). Pro gradu-tutkielma on saanut alkunsa siitä huomiosta, ettei suuria avustusjärjestöjä tarkastella julkisesti kovin kriittisesti vaan altruistiselta vaikuttava hyväntekeminen on kautta historian otettu itsestäänselvyytensä. Taustalla vaikuttanee käsitys siitä, että Punainen Ristin kaltaiset auttajat ovat tavallaan pyhiä ja koskemattomia, ja niiden kritisointi ei ole sopivaa. Jalot aatteet eivät kuitenkaan välttämättä takaa, että auttamistyö tapahtuisi yksioikoisen puolueettomasti tai humanitaarisen työn lopputulokset olisivat yksinomaan positiivisia. Tutkielman tarkoitus onkin tarkastella kriittisesti humanitarismin poliittisuutta sekä politisoitumista useista eri näkökulmista.

Tarkastelu toteutetaan käyttämällä tutkimuksen taustana aiheeseen liittyvää kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta. Tutkielman esimerkkinä sekä analysoitavana toimii Punainen Risti. Punainen Risti on suuri sekä kansainvälisesti erittäin tunnustettu humanitaarinen organisaatio. Sen vaikutus modernin humanitarismin syntyyn on ollut niin merkittävä, että sitä usein kutsutaan humanitaarisen työn pioneeriksi sekä kansainvälisen humanitaarisen lain suojelijaksi (Barnett 2011, 10). Moderni humanitarismi perustuu pitkälti Punaisen Ristin luomiin periaatteisiin puolueettomasta ja tasapuolisesta avustustyöstä, ja organisaatio esittäytyy globaalissa julkisuudessa puolueettomana, neutraalina ja itsenäisenä organisaationa. Sen humanitaarista toimintaa harvoin kyseenalaistetaan. 2000-luvulla ilmestyneessä humanitarismin tutkimuksessa on huomattu humanitarismin politisoitumisen liittyvän ennen kaikkea humanitaarisen alan ammatillistumiseen, medianäkyvyyteen ja viestintään, korvamerkittyyden rahoitukseen, militarisaatioon sekä humanitaarisen tilan kaventumiseen (mm. Ferris 2011, Johansson 2017). Nämä ovat myös niitä humanitarismin aspekteja, joita tässä tutkielmassa lähemmin tarkastellaan. Seuraavissa alaluvuissa esitellään tarkemmin tutkielman tutkimustehtävää, aineistoa, metodologiaa sekä työn rakennetta.

1.2 Tutkimustehtävä

Humanitaarinen auttamistyö on perinteisesti nauttinut suuren yleisön hyväksyntää pyyteettömänä ja läpikotaisin hyvänä toimintana, eikä sen julkinen arvostelu ole kovin yleistä eikä aina edes hyväksyttyä. Humanitarismiin suhtaudutaan ympäri maailman varsin romantisoidusti. Ottaen huomioon kuinka isoa humanitaarinen työ on globaalissa mittakaavassa, siihen kohdistuvaa kritiikkiä on vähän. Amnesty Internationalin Suomen toiminnanjohtaja Frank Johansson (2017, 11) arvioikin, että humanitaarisen työn ankarimmat kriitikot löytyvät alan sisältä. Alalla työskennelleet ovat seuranneet lähietäisyydeltä humanitarismin kehitystä, käytäntöjä sekä uusia muotivirtauksia ja näin ollen ymmärtävät alaan liittyviä ristiriitoja ja auttamisen rajoituksia ulkopuolisia paremmin. Järjestelmän sisällä kriitikot kyllä puhuvat toisilleen – mutta eivät esitä mielipiteitään julkisesti. Taustalla on haluttomuus paljastaa omia virheitä sekä humanitaarisen alan haavoittuvaisuus. Toisaalta humanitarismin julkinen kritisointi ja epäileminen karkottaisivat myös lahjoittajat, joiden antaman taloudellisen tuen turvin koko humanitaarinen toiminta elää. Humanitarismin sisällä vallitsee ilmapiiri, että kriittisistä huomioista on parempi vaieta, sillä nykyisellään humanitarismin on niin kutsutusti tuottoisaa. (Johansson 2017, 11–12.)

Myös tutkija Alex De Waal (2013, 56–57) kirjoittaa kriittisesti humanitarismista ja keskustelun avaamisesta. Hän painottaa, että humanitarismilla käytännön filosofiana on rajansa ja humanitaaristen toimijoiden virheet tulisi tunnustaa, vaikka ne ovatkin toimineet hyvässä uskossa. De Waal (2013, 56–57) argumentoi vahvasti, että ”*[p]oliittisesti sokea humanitarismin on hyvin vaarallista.*” Hänen argumenttinsa liittyy ennen kaikkea humanitaaristen toimijoiden vaihtelevaan sitoutumiseen ihmisoikeuksia koskien ja haluttomuuteen tunnustaa, että poliittinen ohjelma ja humanitaarinen, ihmisoikeusohjelma voivat olla ristiriidassa keskenään. Kuten Johansson (2017, 11) edellä argumentoi, myös De Waalin (2013, 57) mukaan ongelmia käsitellään järjestöjen sisällä, mutta ei niiden ulkopuolella. Taustalla vaikuttaa vahva pelko siitä, että varainhankinnan pohjana toimivat humanitarismin myytit eivät kestäisi kritisointia. Julkinen tarkastelu on kuitenkin välttämätöntä ja De Waal (2013, 60–61) osoittaa huolensa siitä, että ilman tervettä kriittisyyttä ja ongelmien tarkastelua humanitarismin alana ennen pitkää murenee.

Tämän pro gradu-tutkielman kantava ajatus on se, että humanitarismista sekä humanitaarisista toimijoista tulee keskustella, ja niitä tulee tarvittaessa myös tarkastella kriittisesti. Kuten ne useat tutkijat jotka kirjoittavat humanitarismista kriittisellä otteella, myös tämän tutkielman tarkoitus on osallistua hiljaisuuden kulttuurin rikkomiseen. Hyvän tekeminen vaatii humanitaaristen instituutioiden ja käytäntöjen rohkeaa arvioimista ja kehittämistä. Tutkimuksen taustalla oleva humanitarismia koskeva kirjallisuus on suhteellisen tuoretta: kaikki teokset ovat ilmestyneet 2000-luvulla, huomatta osa 2010-luvulla. Ennen 2000-lukua humanitarismin kriittinen tarkastelu tutkimuskirjallisuudessa oli vielä suhteellisen harvinaista. Tämän tutkimuksen tarkoitus on keskittyä nimenomaan nykyisen humanitarismin tarkasteluun, joten historiallinen näkökulma ei sinällään ole tässä tapauksessa relevantti.

Tutkielma keskittyy tarkastelemaan humanitarismin poliittisuutta: aihetta mistä julkinen keskustelu on hyvin rajallista. Aluksi tässä tutkielmassa tarkastellaan kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden valossa humanitarismia sekä humanitarismin poliittisia аспекteja. Tämän jälkeen sovelletaan humanitarismin teoriaa alan pioneerin eli Punaisen Ristin toimintaan. Keskeinen tutkimuskysymys on, miten poliittisuus ilmenee Punaisen Ristin toiminnassa humanitarismin tutkimuskirjallisuuden valossa. Punainen Risti on tutkimuskohteena mielenkiintoinen, onhan se ollut modernin humanitarismin tärkeä kivijalka ja esikuva. Humanitaarisena organisaationa se edustaa alansa suurikokoisimpia ja merkittävimpiä toimijoita. Humanitaarisen työn parissa ympäri maailman työskentelee tietysti myös lukuisia pienempiä ja vähemmän ammatillisia kansalaisjärjestöjä, mutta tutkimustehtävän kannalta globaalisti merkittävän ja tunnetun organisaation valitseminen tähän tutkimukseen oli hedelmällisintä. Tutkimuksen pohjana toimivaa aineistoa ja metodologiaa esitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

1.3 Tutkimuksen aineisto ja tutkimustapa

Tutkimuksen aineistona on käytetty Punaisen Ristin kansainvälisen komitean (*International Committee of the Red Cross, ICRC*) vuosiraporttia vuodelta 2016. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on koko Punaisen Ristin kansainvälistä toimintaa johtava elin, jonka päämaja sijaitsee Sveitsin Genevessä. Vuosiraportit ovat selvityksiä Punaisen Ristin kansainvälisestä toiminnasta ja pyrkivät komitean mukaan luomaan kuvauksen niistä toimista, joita Punainen Risti on toteuttanut suojellakseen sodan uhreja sekä edistääkseen kansainvälistä

humanitaarista oikeutta (ICRC: Annual report). Vuosiraportit vuodesta 2002 alkaen ovat vapaasti saatavilla verkossa. Jotta tämä tutkielma olisi mahdollisimman ajankohtainen, on tutkimusaineistoksi valittu tutkielman kirjoitushetkellä (kevällä 2018) uusin julkaistu vuosiraportti (vuosi 2016). Vuoden 2016 raportin pituus on 604 sivua ja se pitää sisällään erilliset luvut Punaisen Ristin hallinnosta, operaatioista sekä rahoituksesta.

Vuoden 2016 raportti on humanitaarisista syistä mielenkiintoinen, sillä kuten Punaisen Ristin kansainvälisen komitean presidentti Peter Maurer on itse todennut, vuosi 2016 rikkoi useita ennätyksiä – mutta ei mitenkään kadehdittavalla tavalla. Hänen mukaansa tänä vuonna enemmän ihmisiä kuin ikinä ennen sitten toisen maailmansodan jälkeen tuli sijoitetuksi vastoin tahtoaan kotinsa ulkopuolelle. Huomionarvoista oli myös se, että humanitarismi saavutti myös rahoitusta enemmän kuin ikinä ennen. (ICRC: Annual Report 2016, 8). Vuotta 2016 on leimannut edellisenä vuonna alkanut niin kutsuttu Euroopan pakolaiskriisi. On arvioitu, että yksin vuonna 2015 Eurooppaan saapui noin 1046600 turvapaikanhakijaa. Pakolaisten saapuminen sekä maa- että meriteitse jatkui vuonna 2016. (BBC 04.03.2016.) Vuoden 2016 suuret tapahtumat, kuten Lähi-Idän jatkuneet väkivaltaisuuudet ja Euroopan valtavat turvapaikanhakijajoukot, ovat epäilemättä ohjanneet myös humanitaaristen järjestöjen toimintaa sekä vaikuttaneet humanitaarisen toiminnan lisääntymiseen.

Aineiston suhteen on huomioitava, että vuosiraportit ovat Punaisen Ristin sisäisesti laatimia: ne tuotetaan monen hallinnollisen yksikön yhteistyönä Geneven päämajassa. Koska vuosiraporttien ensisijainen tarkoitus on raportoida toimintaa etenkin nykyisille sekä potentiaalisille tuleville lahjoittajille, ja samanaikaisesti ylläpitää positiivista mielikuvaa Punaisesta Rististä suuremman yleisön keskuudessa, on oletettavaa, etteivät vuosiraportit ole tyyliältään itsekriittisiä eivätkä organisaation heikkouksia paljastavia. Punainen Risti ei vuosiraporteissaan itse käsittele humanitarismin poliittisuutta. Tämän vuoksi lähdekriittinen suhtautuminen aineistoon on ollut hyvin oleellinen lähtökohta tälle tutkimukselle. Vaikka vuosiraportti on haastava subjektiivisuutensa vuoksi, se on samalla kattavin saatavilla oleva kuvaus Punaisen Ristin toiminnasta. Punaisen Ristin itse tuottama tieto on myös hyvin ammattimaista ja tarkkaa, ja vuosiraportti onnistuu kuvaamaan hyvin yhden vuoden aikana tapahtunutta maailmanlaajuisesta humanitaarista toimintaa.

Tutkielma on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja tutkimusmetodina on käytetty sisällönanalyysiä. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2011, 91) mukaan sisällönanalyysi sopii käytettäväksi monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen ja se on joustava myös aineiston suhteen. Tässä menettelyssä kirjallisessa muodossa olevia dokumentteja, kuten esimerkiksi kirjoja tai raportteja, analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti pyrkimyksenä saada tiivis ja yleisluontoinen kuvaus tutkittavasta aineistoista. Tämän tutkimuksen kohdalla on käytetty teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Teorialähtöisessä eli deduktiivisessa menettelyssä aineiston analyysi ja luokittelu perustuvat aikaisempaan teoreettiseen viitekehukseen. Tämä viitekehys voi olla teoria tai käsitejärjestelmä. Sisällönanalyysin tehtävä on ensisijaisesti aineiston järjestämisestä johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysin tulokset eivät ole samat kuin tutkimuksen tulokset, sillä sisällönanalyysin jälkeen tutkija muodostaa mielekkäät johtopäätökset järjestelystä aineistoista. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91; 101–103; 113.)

Käytännössä teorialähtöinen sisällönanalyysi alkaa kiinnostavan ja sopivan teoreettisen viitekehysten valinnalla (Tuomi & Sarajärvi 2011, 113). Tässä tapauksessa analyysin viitekehys muodostuu tutkimuksen taustana käytetystä tutkimuskirjallisuudessa, joka käsittelee humanitarismia konseptina sekä sen muutosta ja poliittisuutta. Kirjallisuudesta on johdettu tämän tutkimuksen analyysille yläluokkia, jotka ovat humanitarismin ammatillistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen sekä humanitaarisen tilan kaventuminen. Nämä viisi yläluokkaa sopivat teoriataustan perusteella parhaiten kuvailemaan humanitarismin poliittisuutta. Teorialähtöinen sisällönanalyysi on toteutettu tunnistamalla aineistosta näihin neljään luokkaan sopivia ilmauksia (Tuomi & Sarajärvi 2011, 115–117). Tunnistamisen apuna on käytetty luvussa kaksi esiteltävää teoriaa humanitarismista ja käytetyistä yläluokista.

1.4 Työn rakenne

Seuraavaksi tämän tutkielman aluksi, kappaleessa kaksi, luodaan teoreettista viitekehystä tutkimukselle. Tutkimuksen taustalla oleva käsitys humanitarismista muodostuu kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta useilta eri alan tutkijoilta sekä kirjoittajilta. Luvun kaksi aluksi esitellään humanitarismia toimintana ja ideologiana sekä humanitaarisen toiminnan historiaa. Tämän jälkeen tutustutaan eri kirjoittajien näkemyksiin humanitarismin nykytilasta, ongelmista sekä poliittisuudesta. Luvussa kolme esitellään tutkimuksen kontekstia esittelemällä

tutkimuskohteen, Punainen Ristin, toimintaa, organisaatiota sekä asemaa. Punainen Risti on humanitarismin toimikentällä omalaatuinen ja jopa uniikki toimija, johtuen sen pitkästä historiasta ja erityisasemasta kansainvälisessä politiikassa.

Tutkimuksen varsinainen analyysiosio sijoittuu lukuun neljä, jossa analysoidaan tutkimusaineistona toimivaa vuosiraporttia teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tässä luvussa pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen, joka koskee Punaisen Ristin toiminnan poliittisuutta. Poliittisuutta tarkastellaan ammatillistumisen, viestinnän ja medianäkyvyyden, rahoituksen, militarisaation sekä humanitaarisen tilan kaventumisen sektoreilla. Viimeisessä luvussa tiivistetään tutkimustulokset ja esitetään niihin liittyvää pohdintaa, sekä käsitellään tutkimuksen luotettavuuteen ja rajallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

2. HUMANITARISMIN POLIITTISUUS

2.1 Humanitarismi ja humanitaarinen työ

“Humanitarianism is not one of a kind but rather has a diversity of meanings, principles, and practices; all humanitarians share a desire to relieve unnecessary suffering, but agreement ends there.”

(Barnett 2011, 221.)

Humanitarismin juurilla on tutustuttava sekä käsitteeseen itsessään, että humanitaarisen toiminnan historiaan. Edellä oleva Barnettin (2011, 221) lainaus kertoo, että humanitarismi ei ole yhtenäinen konsepti, vaan pikemminkin monimuotoinen kokoelma erilaisia tarkoituksia, periaatteita ja toimintatapoja. Humanitaarinen sanana viittaa inhimillisyyteen sekä ihmiskuntaan. Humanitaarinen työ puolestaan yleensä ymmärretään sodan tai luonnonkatastrofien uhreille annettavana apuna, kuten ruokana ja sairaanhoitona. Karkeasti kansainvälinen avustustoiminta voidaan jakaa kolmeen osaan: hätäavun eli humanitaarisen avun toimittamiseen, kehitysprojekteihin globaalissa etelässä sekä ihmisoikeustyöhön. Näistä kaikista käytetään kattokäsitettä humanitarismi. Humanitaarinen työ on inhimillisistä motiiveista ihmiskunnan hyväksi tehtävää työtä. Nykyisellään humanitarismi voidaan tulkita paitsi laajana järjestäytyneenä toimialana, myös aatteena. Frank Johansson (2013a, 10) argumentoikin seuraavasti: *”Sana ”humanitarismi” viittaa myös siihen, että hyvän tekemisestä on tullut ”ismi”, laajaa institutionaalista toimintaa, eräänlainen järjestelmä”*. Humanitarismi on institutionaalista toimintaa, johon liittyy avun antamisen lisäksi usein myös ihmisoikeuksien suojelua. Humanitaarinen työ on vahvasti sidoksissa humanitaariseen oikeuteen, joka puolestaan perustuu Geneven sopimuksissa määriteltyihin sodan lakeihin. Humanitaarisen työn kentällä on useita toimijoita, joista merkittävän osan muodostavat erilaiset järjestöt. Suurten avustusjärjestöjen, kuten Punaisen Ristin, nimet sekä tunnukset tunnetaan ympärimaailman samaan tapaan kuin kuuluisien globaalien yritysten. (Johansson 2013a, 10–11; Johansson 2017, 10; 16–17.)

Auttamisen historia on yhtä pitkä kuin ihmiskunnankin. Auttamiseen liittyviä ohjeita löytyy kaikista uskonnoista, mutta ensimmäisillä filantrooppisilla liikkeillä katsotaan olleen vahva yhteys evankeliseen kristillisyyteen. Alkujaan filantropia oli lähtökohtaisesti keskiluokkaisen porvariston moraalista lähtevää auttamista. (Johansson 2017, 26; 30–32.) Michael Barnett ja

Janice Gross Stein (2012, 3–4) näkevät humanitarismin juurien kietoutuvan pitkälti uskonnon, etenkin kristinuskon, ympärille. Varhaiset humanitaariset järjestöt ovat omanneet vahvan uskonnollisen taustan ja perustuneet usein lähetyssaarnaukseen. Vasta 1900-luvulla, valtioiden tullessa humanitarismin rahoittajiksi, alettiin suosimaan sekulaarisia kansalaisjärjestöjä, joiden taustalla ei ollut vahvoja uskonnollisia ideologioita. (Barnett & Stein 2012, 3–4.) Auttamisen ala voidaan jakaa ajanjaksollisesti kolmeen karkeaan vaiheeseen. Ensimmäinen, imperialistinen humanitarismi, alkoi 1800-luvulta ja jatkui noin vuoteen 1945. Sitä leimasivat kolonialismi sekä suurvaltojen sodat. Humanitarismin tavoite oli lähinnä sivilisoida, sillä länsimaisen kulttuurin uskottiin olevan ylivoimainen muihin verrattuina. Valkoisen miehen taakka oli humanitarismin kantava voima. Tällä ensimmäisellä aikakaudella syntyivät ensimmäiset ihmisoikeus- sekä hätäapujärjestöt. Uushumanitarismin aikakausi sijoittui välille 1945–89, jolloin siirtomaat itsenäistyivät ja kylmä sota painosti globaalia ilmapiiriä. Ajatellussa alettiin siirtymään kohti itsemääräämisoikeuden tunnustamista. Liberaalin humanitarismin ajatellaan alkaneen vuoden 1989 jälkeen. Nykyinen humanitarismi on pitkälle kytkeytynyt ihmisoikeuksien ympärille. Liberaalin humanitarismin merkittävin muutos aiempiin humanitarismin kausiin verrattuna oli humanitaaristen interventioiden mukaantulo. (Johansson 2017, 30–32; 63.) Humanitaariselle interventiolla tarkoitetaan valtion rajat ylittävää voimankäyttöä tai uhkaa voimankäytöstä, toisen tai toisten valtioiden toimesta. Intervention tarkoituksena on ennaltaehkäistä tai lopettaa laajat ja vakavat ihmisoikeusrikkomukset ilman sen valtion lupaa, jonka alueella nämä rikkomukset tapahtuvat. (Holzgrefe 2003, 18.) Näitä sotilaallisia väliintuloja alettiin humanitarismin kentällä toteuttamaan auttamisen, ihmisoikeuksien ja turvallisuuden nimissä. Järjestöjen piti harkita uudelleen suhdettaan militarisoituvaan humanitarismin toimikenttään, mutta toisaalta humanitaariset interventiot toivat mukanaan myös paljon uusia toimintamahdollisuuksia. (Johansson 2017, 63.) Robert O. Keohane (2003, 1) arvioi, että humanitaariset interventiot aiheuttavat jatkuvasti väittelyä useilla tieteenaloilla, muun muassa filosofiassa, politiikassa sekä lainalalla. Eriävät mielipiteet koskevat sitä, ovatko interventiot eettisiä, laillisia tai poliittisia, tai voivatko väkivalloin suoritettut väliintulot ylipäätään olla humanitaarisia. (Keohane 2003, 1.)

Punaisella Ristillä on perustavanlaatuinen asema humanitarismin historiassa. Usein jopa arvioidaan, että moderni humanitarismi on saanut alkunsa Henry Dunantista ja hänen perustamastaan Punaisen Ristin komiteasta. Vaikka humanitaarista toimintaa oli paljon tätä

aikaisemminkin, alan kannalta ratkaiseviksi tapahtumiksi on nostettu Punaisen Ristin sekä Geneven sopimusten syntyminen. Toisaalta on myös arvioitu, että järjestön perustaminen osui vain sopivasti siihen humanitaariseen reformiin, joka oli Euroopassa ja Pohjois-Ameriassa muutenkin liikkeellä noihin aikoihin, ja tämän vuoksi Punaista Ristiä on pidetty modernin humanitarismin pioneerinä (Calhoun 2008, 76). Punainen Risti on määritellyt humanitaarisen työn tasapuoliseksi, itsenäiseksi ja puolueettomaksi toiminnaksi välittömän avun tarpeessa olevien auttamiseksi. Tämä määritelmä oli pitkään humanitarismin standardi, mutta 1980-luvulta lähtien humanitaariset toimijat ovat haarautuneet eri suuntiin ja myös humanitaarisen työn toimikenttä on laajentunut. Humanitarismin alkuperäinen tehtävä, välittömän hätäavun antaminen, on saanut rinnalleen muitakin toimintamuotoja. Nykyään monet järjestöt huolehtivat esimerkiksi jälleenrakennukseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyvistä projekteista. Humanitaaristen järjestöjen määrä ja diversiteetti on nyt suurempi kuin koskaan. Mikäli humanitaarinen työ kuitenkin halutaan mieltää edelleen suppeasti pelkästään hätäavuksi, Punainen Risti voidaan nähdä toiminnan ylivoimaisena johtajana. (Barnett & Weiss 2008, 3–6; Barnett 2011, 9–10; 18–19.)

Humanitaarinen apu kytkeytyy kriiseihin ja on olemukseltaan hyvin keskittyntä. Apua tarjotaan missä sitä tarvitaan, jonka jälkeen auttajat poistuvat paikalta. Humanitaarisella avulla on ideologisesti suuri ero ihmisoikeustyöhön, joka sekin on osa humanitarismia. Humanitaarisen avun tarjoamiseen kuuluu olennaisesti se, ettei avun tarjoaja asetu kummankaan osapuolen puolelle vaan tarjoaa riippumatonta ja tasapuolista apua kaikille sitä tarvitseville. (Johansson 2017, 17–19.) Ihmisoikeustyössä sen sijaan asetetaan ihmisoikeuksien puolelle ja otetaan kantaa sekä paheksutaan ihmisoikeusloukkauksia. Tämän vuoksi Keith Tester (2010, 2) argumentoi, että vaikka humanitarismilla ja ihmisoikeusliikkeellä on samantyyppisiä aatteita toiminnan taustalla, humanitarismi haluaa tehdä selkeän eron suhteessa ihmisoikeustyöhön. Ihmisoikeuksiin liittyvä työ nähdään liian puolueellisena sekä poliittisena, ja humanitarismille ensiarvoisen tärkeää on neutraaliuden säilyttäminen (Tester 2010, 2). Vaikka monet järjestöt ovat aloittaneet toimintansa vain yhdellä humanitarismin sektoreista, ne usein laajentavat toimintaansa myöhemmin myös muille sektoreille. Järjestö voi laajentaa toimintaansa esimerkiksi pelkästä hätäavun antamisesta laajempiin kehitysprojekteihin tai myös humanitarismin ulkopuoliseen toimintaan, kuten ihmisoikeustyöhön. Kriisit tuovat selkeästi eniten medianäkyvyyttä ja näin ollen mahdollistavat myös suuremmat varainkeruukampanjat,

minkä vuoksi useat avustusjärjestöt myös ajautuvat hätäavun antamisen pariin. Toisaalta humanitaarisen avun toimittajat saattavat myös pysyä alueilla suunniteltua pidempään ja laajentaa toimintaansa kehitysapuun kriisien pitkittyessä. Esimerkiksi toiminta pakolaisleireillä saattaa ajan, jopa vuosien, kuluessa muuttua muotoaan kriittisen ja elintärkeän avun antamisesta koulutukseen ja työllistämiseen. (Johansson 2017, 17–19.)

Moderni humanitarismi on laajentunut dramaattisesti kylmän sodan päättymisen jälkeen. Michael Barnettin (2011, 2) mukaan suuri osasy s tähän on massamedia, joka alkoi jakamaan humanitaaristen kriisien uutisia ympäri maailman. Jatkuvat uutislähetykset kansamurhista, lapsisotilaista ja nälkää näkeivistä sotien uhreista levisivät nopeammin ja laajemmin kuin ikinä ennen. Humanitaarinen yhteisö yritti vastata humanitaarisiin kriiseihin parhaansa mukaan. Järjestöt laajenivat sekä toiminta-alueellisesti että määrällisesti, ja lisääntynyt organisaatioiden määrä on tuonut mukanaan enemmän auttajia kuin ikinä ennen. (Barnett 2011, 2–4.) Myös Keith Tester (2010, viii) yhtyy Barnettiin ajatukseen humanitarismin medialuonteesta. Hänen mukaansa humanitarismilla on selkeä yhteys kulttuurin, ja nykykulttuurilla puolestaan vahva yhteys mediaan. Humanitarismista onkin tullut kiinteä osa uutisointia, ja samalla media on helpottanut humanitaarisen vastuun levittämistä länsimaissa. Näkyvyys on osaltaan lisännyt rahoitusta, ja näin humanitarismi on päässyt kasvamaan. (Terror 2010, viii–vii.) Barnett (2011, 220–224) selittää humanitarismin menestystä, jota hän kutsuu jopa spektaakkelimaiseksi kasvuksi, myötätunnon lisääntyneellä arvostamisella. Myötätunnosta on tullut länsimainen hyve ja statussymboli, ja sekä yksilöt, organisaatiot että valtiot kilpailevat anteliaisuudesta ja jaloudesta. Humanitarismi on loistava tapa toteuttaa tätä hyvettä, ja sen medialuonne varmistaa jalojen tekojen leviämisen sekä julkisen tunnustuksen. (Barnett 2011, 220–224.)

Johanssonin (2017, 7) mukaan globaali pohjoinen on sisäistänyt humanitaariseen auttamiseen liittyvät roolit – holhoavassa asetelmassa auttaja asettuu sankarin rooliin ja autettavan osaksi jää alemmuus. Hyvän tekemisen malli on perin pohjin hierarkkinen, mutta sitä ei kuitenkaan yleensä kyseenalaisteta. Johansson argumentoi, että tällainen auttamisen malli toistaa epätasa-arvoa rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välillä. Kansainvälisestä avustustoiminnasta on kehittynyt poliittinen ja taloudellinen instituutio, auttamisen toimiala. Johansson (2017, 7) käyttää tästä nimeä hyvän tekemisen markkinat viitaten siihen, että auttaminen on nykyään äärimmilleen tuotteistettua ja avun tuotetta myydään globaaleilla markkinoilla samaan tapaan

kuin muitakin hyödykkeitä. Myös Stephen Hopgood (2008, 103–104) toteaa, että humanitaariset toimijat ovat itse luoneet omat globaalit markkinansa. Uusliberalistinen talousjärjestelmä on mahdollistanut humanitarismin pääsyn markkinoille ja toisaalta niin kutsutut hyvän tekemisen markkinat myös ylläpitävät osaltaan uusliberalistista maailmanjärjestystä. Humanitaarisen avun suurimpia rahoittajia ovat valtiot, joille apua myydään erilaisina projekteina. Hyvän tekemisen markkinoiden ominaispiirre on, että asiakkaat ostavat tuotteen, siis avun, mutta eivät itse ole sen lopullisia käyttäjiä. Usein yhteys autettavaan muodostuu vain median tai avustusjärjestöjen suodatetun viestinnän välityksellä. (Johansson 2017, 7–10.)

2.2 Kansainvälinen humanitaarinen oikeus

Humanitarismin mahdollistava tärkein oikeudellinen peruste on niin kutsuttu kansainvälinen humanitaarinen oikeus (*international humanitarian law*), josta toisinaan käytetään myös ilmaisua sodan oikeussäännöt. Punaisen Ristin kansainvälistä komiteaa pidetään usein kansainvälisen humanitaarisen lain suojelijana (mm. Ferris 2011, 2). Kyse on sodankäyntiä säätelevästä kansainvälisen oikeuden osa-alueesta. Daniel Thürerin (2011, 31) mukaan juuri sodankäyntiä koskevaa oikeutta voidaan pitää jopa vanhimpana kansainvälisenä oikeutena. Vaikka oikeuden juuret ovat pitkällä historiassa, Adam Robertsin (2001, 24) mukaan globaali kiinnostus kansainvälistä humanitaarista oikeutta kohtaan on noussut selkeästi 1990-luvulta alkaen. Samanaikaisesti humanitaarinen avustustyö on lisääntynyt huomattavasti. Syinä voidaan nähdä esimerkiksi useiden aseellisten konfliktien ja niiden mediaseurannasta johtunut lisääntynyt tietoisuus sotarikoksista, sekä suuri huolestuneisuus jalkaväkimiinojen aiheuttamasta laajasta tuhosta. Median rooli kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kehittämisessä on ollut suuri, sillä vasta välittömän massamedian aikakaudella sotien kauhut ovat tulleet maailmanlaajuisesti ihmisten tietoisuuteen ja saavuttaneet suuria yleisöä nopeasti. 90-luvulta lähtöisin ovat myös käytännöt sodan seuraamisesta sekä oikeusloukkauksista rankaisemisesta. Media on vaikuttanut osaltaan tähänkin, sillä median levittämiin sodan epäkohtiin puuttuminen on koettu velvollisuudeksi. (Roberts 2001, 24–26; 28.)

Kansainvälinen humanitaarinen oikeus muodostuu useista erillisistä sopimuksista ja laeista. Nämä sopimukset käsittelevät muun muassa haavoittuneiden sotilaiden sekä pakolaisten kohtelua (Ferris 2011, 6). Sekä Punaisella Ristillä että Yhdistyneillä kansakunnilla on ollut

merkittävä osa uusien säädösten syntymisessä. (Roberts 2001, 25.) Ferrisin (2011, 2) mukaan oikeuden syntyminen on vaikuttanut ennen kaikkea ajatus suojelemisesta: niin haavoittuneiden sotilaiden kuin myöhemmin myös siviilien turvaamisesta. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden tarkoitus on sekä rajoittaa sodankäyntiä, että vähentää sodan aiheuttamaa kärsimystä (Thürer 2011, 40). Kansainvälisen oikeuden kunnianhimoiset pyrkimykset jopa sodankäynnin lopettamiseen eivät ole toteutuneet, mutta sen katsotaan silti olleen merkittävässä osassa sodan aiheuttaman tuhon hillitsemisessä. Thürerin (2011, 40) mukaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta voikin kuvailla sekä idealistiseksi että realistiseksi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että oikeuden ultimaattiset pyrkimykset liittyvät väkivaltaisuuksien täydelliseen loppumiseen, mutta sillä on myös pienemmän pienempiä ja käytännöllisiä keinoja sodankäynnin rajoittamiseen. (Thürer 2011, 40.) Humanitaarisen avustustyön kannalta erityisen merkittäviä ovat säädökset siitä, että sodan kaikkien osapuolten tulee puolueeton avustus- ja lääkintätoiminta konfliktialueella. Käytännössä tämä mahdollistaa humanitaarisen avustustyön ja sodassa haavoittuneiden auttamisen.

2.3 Humanitarismin politisoituminen

“If recent debates are to be believed, it is possible to be absolutely sure about one thing.

Humanitarianism is in crisis.”

(Tester 2010, 1.)

Kuten monet muutkin humanitarismin tutkijat, myös Keith Tester (2010, 1) argumentoi humanitarismin ajautuneen jonkinlaiseen kriisiin. Humanitarismin kriisiytyminen liitetään useimmiten yhteen politisoitumisen kanssa. Tässä luvussa tarkastellaan paremmin sitä, millaisia muutoksia humanitaarisessa toiminnassa on tapahtunut, ja minkä vuoksi ne koetaan sekä vaikeiksi että uhkaaviksi humanitaariselle toiminnalle. Puhuttaessa humanitarismin vaikeuksista, aluksi on kuitenkin syytä muistaa, ettei humanitaarisen avustustyön toimikenttä ole koskaan ollut helppo tai yksinkertainen. Ferris (2011, 174) kuvaileekin asiaa seuraavasti:

“Humanitarian work has long been complicated, political, dangerous, and difficult. There was no golden era of humanitarian endeavor when refugee camps were calm, access to affected populations was easy, and all assistance was strictly nonpolitical.”

Humanitaaristen järjestöjen suurin pyrkimys on esiintyä puolueettomina, neutraaleina ja ihmisystävällisinä toimijoina. Tämän vuoksi ne myös pyrkivät viimeiseen asti pysymään

politiikasta ja etenkin poliittisesta maineesta. Mutta kuten edellä Ferrisin (2011, 174) lainaus kertoo, humanitarismi ei ole koskaan ollutkaan täysin epäpoliittista, sillä humanitarismin toimikenttään on aina kuulunut tietty jännite sekä poliittinen aspekti. Ferris (2011, 174) kuvailee tätä aforismeilla siitä, että pakolaisleirit eivät koskaan ole olleet rauhallisia eikä haavoittuneiden ihmisten luokse pääseminen konfliktien keskellä ole ollut helppoa. Humanitaaristen järjestöjen suhtautuminen politiikkaan on kuitenkin kielteinen: politiikkaa pidetään pyyteettömän humanitarismin vastakohtana, ja Barnettin ja Weissin (2008, 4) mukaan jopa ”moraalisena saasteena”.

Vaikkei humanitarismi ole alkuperäisessä muodossakaan ole ollut vapaa poliittisista ulottuvuuksista, humanitaarisille järjestöille epäpoliittinen imago on aina ollut ensisijaisen tärkeä julkisen hyväksynnän saavuttamiseksi. Näiden samojen järjestöjen ensisijainen ja keskeisin tehtävä on kuitenkin humanitaarinen avustustyö, jota nykykäsityksen mukaan on pidetty poliittisena tai politisoituna ilmiönä (esim. Ferris 2011, Warner 1999). Humanitarismilla on myös aatteellisesti poliittisia juuria: esimerkiksi Costas Douzinas (2013, 150) kuvaa humanitarismia äärimmäiseksi poliittiseksi ideologiaksi. Vaikka jotkut toimijat myöntävät täydellisen erottautumisen politiikasta mahdottomaksi, humanitarismin ja politiikan rajaa halutaan silti suojella (Barnett & Weiss 2008, 4). Suuret muutokset humanitaarisen työn toimikentällä ovat kuitenkin aiheuttaneet sen, että avustusjärjestöjen on entistä vaikeampi tai jopa mahdotonta pysyä erillään humanitarismin poliittisesta ulottuvuudesta. Barnettin (2011, 5) mukaan vaikuttaa siltä, että humanitarismi on politisoitumassa sen sijaan, että politiikka olisi muuttumassa humanitaarisemmaksi. Valtioiden antama rahoitus on mahdollistanut yhä useampien ihmisten auttamisen, mutta niiden omat intressit varjostavat humanitaarista työtä. Valtiot eivät ole juurikaan huolestuneempia ihmisten eettisestä kohtelusta, vaan ajavat humanitarismin avulla omia poliittisia intressejään. Tämän vuoksi Barnett (2011, 5) argumentoikin, että politiikka käyttää humanitarismia eikä toisin päin. (Barnett 2011, 5.)

Humanitarismin politisoitumisella on esitetty kaksi pääsyytä: humanitaariset järjestöt ovat alkaneet ottaa yhä enemmän osaa perinteisesti poliittiseksi miellettyyn toimintaan, ja poliittiset toimijat ovat alkaneet esiintyä yhä vahvemmin humanitaarisella kentällä (Barnett & Weiss 2008, 9). Ongelmia humanitaarisen työn puolueettomuudelle ja neutraaliudelle on luonut myös se, että humanitarismin katsotaan nykyään pikemminkin tukevan tiettyjä länsimaalaisia

poliittisia, taloudellisia tai uskonnollisia agendoja kuin toteuttavan humanitarismin alkuperäisiä eettisiä periaatteita (Ferris 2011, 175). Myös humanitarismin käsitteen käyttö on politisoitumassa. Daniel Warner (1999) arvioi että keskeinen ongelma humanitaarisessa toiminnassa on se, että nykyään monet poliittiset kriisit nimetään humanitaarisiksi vain siitä syystä, ettei vastuussa olevien poliittisten päättäjien itse tarvitse ratkaista niiden monimutkaisia ongelmia. Humanitaarisen kriisin julistaminen tuo paikalle ulkopuolisia auttajia, kuten Punaisen Ristin, silloin kun vallanpitäjät haluavat luopua vastuusta. Humanitaariset avustusjärjestöt ovatkin joutuneet sekaantumaan enenevässä määrin sellaisiin tilanteisiin, jotka eivät alkuperäiseltä luonteeltaan ole olleet humanitaarisia vaan poliittisia. Tällainen toimintapa tuo järjestöille valtavasti lisää töitä ja lopulta järjestöt eivät kuitenkaan pysty ratkaisemaan kriisien taustalla kytteviä poliittisia ongelmia, kuten sisällissotia. Humanitarismi ei enää nykyään voi vastata kaikkiin niihin ongelmiin, joita sen hoidettavaksi annetaan: sen lisäksi että konfliktit ylittävät avustusjärjestöjen kapasiteetin, poliittisia ongelmia ei pystytä ratkaisemaan humanitaarisin keinoin. (Warner 1999.)

Moderneja humanitaarisia järjestöjä arvostellaan yhä enenevässä määrin osallistumisesta poliittiseksi miellettyyn toimintaan. Jälleenrakennustyö on tästä yksi esimerkki. Vaikka jälleenrakennus ja konfliktien jälkeinen avustustyö voidaan nähdä luonnollisena jatkumona hätäavulle, niiden rooli on kuitenkin selkeästi poliittisempi. Esimerkiksi Lähi-idässä tapahtuneet hyökkäykset avustusjärjestöjä ja YK:ta vastaan kielivät siitä, että jälleenrakennuksessa ajettu suunta on haluttua länsimaalaisempi. Järjestöt ajavat jälleenrakennuksen yhteydessä länsimaalaisia arvoja, kuten vahvaa pyrkimystä demokratiaan, tasa-arvoon sekä uskonnon ja valtion erottamiseen. Nämä arvot eivät kuitenkaan sovi vaivattomasti paikalliseen perinteeseen ja kyseenalaistavat myös humanitaaristen järjestöjen väitteet neutraaliudesta. Osallistuessaan jälleenrakennukseen humanitaariset järjestöt tulevat sellaiselle poliittiselle ja valtaa omaavalle toimikentälle, jossa ennen operoivat vain hallitukset (Barnett 2011, 4–5). Avustusjärjestöjen apu jälleenrakennuksessa on kiistatta tarpeellista, mutta järjestöjen syvä kiintymys omiin länsimaalaisiin arvoihin on asettautunut esteeksi paikallisten perinteiden ja kulttuurin kunnioittamisessa. Laura Hammond (2008, 183) arvioikin, että pahimmillaan avustusjärjestöjen työ koetaan länsimaiden ristiretkenä. (Hammond 2008, 182–183.) Samaan huoleen yhtyvät myös Barnett ja Stein (2012, 7), jotka huomioivat, että länsimaalaiselle humanitarismilla on vahvasti kristilliset juuret. Useat moderneista konflikteista tapahtuvat kuitenkin vahvasti

islaminuskoisissa maissa, minkä vuoksi suhtautuminen humanitaariseen apuun voi olla epäilevä ja jopa väkivaltainen. Joissain tapauksissa voi jopa olla, että humanitaarisen työn toteuttaminen aiheuttaa lisää levottomuutta avustusmaassa. (Barnett & Stein 2012, 7.)

Humanitarismin politisoituminen kietoutuu vahvasti erilaisten osatekijöiden ympärille. Näistä esitellään seuraavaksi omina alalukuinaan humanitarismin ammatillistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen sekä humanitaarisen tilan kaventuminen.

2.3.1 Ammatillistuminen

Humanitarismin evoluutio on ollut pitkä, satojen vuosien prosessi. Humanitarismi on tullut tänä aikana pitkälle siitä ajatuksesta, että avustustyö on vapaaehtoisten toteuttamaa valkoisen miehen taakkaa. Modernia humanitarismia leimaakin pikemminkin äärimmilleen kehittynyt ammattimaisuus ja suunnitelmallisuus: humanitaariset järjestöt ovat hyvin organisoituja ja pyrkivät oman tuloksensa maksimoimiseen. Stephen Hopgood ja Leslie Vinjamuri (2012, 37) toteavat, että kaukana ovat ne päivät, kun humanitaariset järjestöt olivat pieniä, budjetit vaatimattomia ja työntekijät vapaaehtoisia amatöörejä.

Johansson (2017, 10) puolestaan argumentoikin, että auttaminen suurissa globaaleissa kansalaisjärjestöissä ei ole enää vapaaehtoistyötä vaan ammattilaisten pyörittämää toimintaa. Humanitaarisessa työssä voi pätevyitä, edetä ja tehdä uraa kuten millä tahansa muullakin alalla. Yhä suuremmiksi kasvavissa humanitaarisissa järjestöissä sisäinen työnjako on jo pitkälle eriytynyt. Ei asioilla löytyy eri tekijät, toisin kuin humanitarismin historiassa, jossa pieni joukko vapaaehtoisia hoiti kaiken. Avustusjärjestöissä työskentelevät ihmiset eivät tee työtä enää pelkästä kutsumuksesta ammattiin, vaan ovat hyvin palkattuja vaikuttamisen, viestinnän ja varainhankinnan asiantuntijoita. Keskustelu humanitarismin ammattimaisuudesta on edennyt jo niin pitkälle, että ilmassa on epävarmuutta siitä, onko perinteisillä vapaaehtoisilla eli korkeasti motivoituneilla amatööreillä enää sijaa auttamistyön maailmassa. (Johansson 2017, 10.) Samalla kun huippuammattilaisen osuus humanitaarisissa organisaatioissa kasvaa, ei menneiden kaltaista kysyntää enää ole kouluttamattomalle vapaaehtoisten massalle (Hopgood 2008, 111).

Humanitarismin ammatillistumista selittää se, että ankaran keskinäisen kilpailun vuoksi näkyvyys ja sen kautta saavutettu rahoitus ovat humanitaarisille toimijoille elintärkeitä. Hyvän tekemisen markkinoilla järjestöjen tarkoitus ei ole tuottaa voittoa, vaan kerätä mahdollisimman

paljon rahaa humanitaariseen toimintaan. Järjestöjen kannalta olennaista on myös säilyttää oma asemansa auttamisen alalla. (Johansson 2017, 10.) Institutionaalisen selviytymisen vuoksi oman toiminnan taitava brändäys ja markkinointi ovat humanitaarisen toiminnan elinehtoja (Hopgood 2008, 206). Ilman taitavia ammattilaisia, humanitaarinen järjestö ei pärjää kilpailukykyisillä markkinoilla. Humanitarismin ammatillistuminen keskittyy etenkin viestinnän sekä varainhoidon ammattilaisten ympärille, jotka muodostavat organisaatioiden selviytymisen ytimen. Tämän lisäksi järjestöissä työskentelee kuitenkin suuri joukko mitä erilaisimpia ammattilaisia, aina henkilöstöhallinnosta erilaisiin kenttätyön asiantuntijoihin.

2.3.2 Viestintä ja medianäkyvyys

“Humanitarians must get their hands dirty, they must make difficult choices and compromises as they live the credo that the perfect should never be the enemy of the good. Humanitarians must be attentive to the marketplace because good thoughts do not save lives, and they must even “profit” from the misery of others because people donate only when they are gripped by haunting images.”

(Barnett 2011, 6.)

Viestinnän ja medianäkyvyyden elintärkeys humanitaarisille järjestöille selittyy rahoituksella: markkinoinnin kautta järjestöt hankkivat toiminnalleen näkyvyyttä ja sitä kautta lahjoittajia, jotka mahdollistavat humanitaarisen työn toteuttamisen. Humanitarismin erityispiirre on, että lahjoittajat ikään kuin ostavat auttamista humanitaarisilta järjestöiltä apua tarvitseville ihmisille, mutta eivät itse käytä tätä ostettua apua. Koska auttamista ostavat yksittäiset henkilöt tai valtiot ovat harvoin suorassa kosketuksessa autettaviin henkilöihin, välittyy kuva auttamisesta ja autettavista median välityksellä. Johansson (2017, 10) kuvailee autettavia esille tuoduiksi mutta vieraiksi; heidät on tuotteistettu hyvän tekemisen markkinoilla. Avustusjärjestöjen varainhankinta perustuu koskettaviin tarinoihin, jotka lisäävät tukijoiden määrää. (Johansson 2017, 10–11.) Edellä lainattu Barnett (2011, 6) kuvaileekin, että humanitaaristen järjestöjen on oltava valmiita rahastamaan ihmisten kärsimyksellä. Järjestöjen koko toiminta riippuu siitä, kuinka hyvin ne onnistuvat hankkimaan itselleen rahoitusta – viestinnän on siis oltava vakuuttavaa ja varainkeruuta palvelevaa. Ihmisten kärsimyksellä rahastamiseen ja humanitarismin medialuonteeseen on kohdistunut kritiikkiä. Esimerkiksi Tester (2010, 19) kirjoittaa, että valkoisten auttajien kuvaaminen länsimaiseen mediaan tummaihoisten lasten

kanssa Afrikassa herättää väistämättä mielikuvan valkoihoisista holhoamassa afrikkalaisia. Median kautta välittyy myös länsimaisten vastuu auttaa hätää kärsiviä, ja media vahvistaa länsimaalaisten moraalisen paremmuuden tunnetta. Tester (2010, viii) toteaa, että moderni humanitarismi on kietoutunut pitkälti yhteen modernin kulttuurin eli median kanssa. Humanitarismista on tullut kiinteä osa länsimaalaista mediaa, ja samalla mediasta lähtemätön osa humanitarismia. (Tester 2010, viii).

Humanitaariset toimijat taistelevat rahoitusvaikeuksia vastaan medianäkyvyyden keinoin. Järjestöt, kuten Punainen Risti, huolehtivat omasta näkyvyydestään muun muassa erilaisilla kampanjoilla, keräyksillä sekä projekteilla. Säännöllisillä keräyksillä pyritään tukemaan pitkäaikaisten projektien rahoitusta, mutta tarvittaessa uusiin kriiseihin vastataan nopeasti omilla kampanjoillaan. Nopeita kampanjoita lanseerataan esimerkiksi luonnonkatastrofien uhreille. Medianäkyvyydellä pyritään myös vaikuttamaan lahjoittajien käyttäytymiseen. Etenkin tuntemattomamat kohteet, jotka eivät muuten saa paljoa länsimaisen median huomiota, tarvitsevat avustusjärjestöjen voimakasta markkinointia. Markkinoinnista on tullut osa arkipäivää, mutta sitä on myös kritisoitu. Johanssonin (2013b, 240) mielestä humanitarismi, apu ylipäättään tai ihmisoikeudet eivät ole tuotteita, joita voidaan tai pitäisi kaupitella. Kaupanteossa oleellista on nimittäin saada jotain vastineeksi, ja todellisilla humanitaarisen avun tarvisijoilla ei ole mitään millä tehdä vaihtokauppaa. Humanitarismin markkinointi ja bisnes tapahtuvat siis esimerkiksi järjestöjen ja valtioiden välillä, avun tarvisijoiden ulottumattomissa. (Johansson 2013b, 240.)

Humanitarismin sisällä ylivoimaisesti suurinta julkista mediahuomiota saa humanitaarinen hätäapu. Kyse ei ole rahallisesta koosta – onhan humanitaarinen apu huomattavasti pienempää verrattuna esimerkiksi kehitysapuun – vaan humanitaarisen avun medialisesta luonteesta. Kuvat sodasta, luonnonkatastrofeista ja hätää kärsivistä vetoavat ihmisiin ympäri maailman. Tällainen mediaviestintä onkin luonut mielikuvan auttamisen alasta. Humanitaarisen avun räjähdysmäistä kasvua on myös perusteltu sen saamalla suurella mediahuomiolla. Mediahuomio aiheuttaa länsimaille paineita asioiden korjaamisesta, mutta hallitukset reagoivat mieluummin lisäämällä humanitaarisen avun määrää kuin poliittisin toimin kriisien ratkaisemiseksi. Toisaalta humanitaarinen apu luo myös vaativat puitteet viestinnälle ja medianäkyvyydelle, sillä kehitysavusta poiketen humanitaarinen kriisiapu on todella aika- ja tilannesidonnaista.

Luonnonkatastrofin tai konfliktin puhjetessa apua tarvitaan välittömästi, ja tarvittavien välineiden sekä henkilöstön hankkiminen ja kuljettaminen tapahtumapaikalle nopeasti on kallista. Hätäavun tarjoamisen nopeus ja tehokkuus riippuvat siitä, millainen rahoitus kullekin projektille löydetään. Nopea rahoituksen saaminen vaatii nopeaa ja tehokasta viestintää. Rahoituksen järjestymiseen vaikuttaa se, mitä muita kriisitilanteita on samanaikaisesti maailmalla, onko kriisi päälahjoittajien kannalta olennainen ja onko kriisissä esimerkiksi mukana länsimaalaisia. Humanitaarisen työn tasapuolisuuden periaate on, että ainoastaan avun tarve vaikuttaa avun jakamiseen. Todellisuudessa humanitaarinen avustus ei toteudu pelkästään avun tarpeen perusteella, sillä eriävät rahoitukset asettavat eri operaatiot eriarvoisiin asemiin suhteessa toisiinsa. Tämän vuoksi esimerkiksi Yhdysvalloissa tapahtuva pienikin luonnonkatastrofi voi saada huomattavasti suuremman rahoituksen kuin kehitysmaahan sijoittuva laaja sisällissota. (Johansson 2017, 106–107; Ferris 2011, 228-229.)

Median ja humanitaaristen järjestöjen suhde on kompleksinen. Toisaalta humanitarismin rahoitus on riippuvainen median tuomasta näkyvyydestä, mutta Elizabeth Ferris (2011, 99) pitää mediaa vastaavasti myös riippuvaisena humanitaarisista kansalaisjärjestöistä. Ilman järjestöjen tukea median olisi vaikea saada sekä välittää uutisia kriisipaikoilta. Kuten edellä on esitelty, humanitaariset uutiset ovat myyviä ja kiinnittävät yleisön huomion, ja tämän vuoksi ne ovat tärkeitä myös mediapalveluille. Humanitarismia koskeva uutisointi on pitkälti riippuvaista paikalla olevista toimijoista ja niiden yhteistyöstä median kanssa. Ferris (2011, 109) huomauttaa, että medialla voi olla myös suojeleva vaikutus konfliktitilanteessa:

“While the media are not usually seen as protection actors, media coverage of an emergency can trigger the mobilization of resources and involvement of donor governments. It was a BBC broadcast in 1985 that led to a generous outpouring of support in response to the famine in Ethiopia; without that broadcast, it is unlikely that the world community would have known of the crisis or responded with such generosity.”

(Ferris 2011, 109.)

Media mahdollistaa sen, että konflikti tai kriisi tulee koko maailman tietouteen. Uutisoinnin tyyli vaikuttaa kuitenkin huomattavasti siihen, miten ihmisten hätään lopulta vastataan. Kuvien merkitys on ensisijainen: pelkkä teksti tai tapahtumien analyysin lukeminen ei herätä ihmisissä yhtä voimakkaita reaktioita kuin kuvien näkeminen. Toisaalta tärkeää on myös se

sattumallisuus, että kriisi on sillä hetkellä maailmassa ainut vastaavanlainen tapahtuma. Mikäli samantlaisia kriisejä on useampi samanaikaisesti, kaikki kärsivät medianäkyvyyden kadosta. Kriisi tarvitsee myös vakuuttavan auktoriteetin takaamaan aitoutensa: usein länsimaalaisten hallitusten vastaaminen kriisiin herättää suuren yleisön luottamuksen, ja mahdollistaa myötätunnon jakamisen. Ferris (2011, 110) pitää tärkeänä myös sitä, että uhrit koetaan ”hyväksyttäviksi”, eli viattomiksi sekä syyttömiksi. Media ei lähtökohtaisesti ole puolueeton ja uutisoi tasapuolisesti kaikista maailman kriiseistä. On huomattu, että esimerkiksi toimittajien paikalle pääsemisen helppous vaikuttaa siihen, mistä alueilta uutisia tuotetaan eniten. Media myös pyrkii mahdollisimman suurten yleisöjen tavoitteluun ja sensaatiomaisten tarinoiden levittämiseen. (Ferris 2011, 109–111.) Median selektiivisyys aiheuttaa epätasapainoa myös humanitaarisella toimikentällä. Sellaiset kriisit joiden ei koeta myyvän hyvin mediassa, jäävät usein vähälle huomiolle eivätkä onnistu tavoittamaan länsimaalaisten medioiden kiinnostusta. Ilman medianäkyvyyttä humanitarismin varainkeruu ei toimi. Tämän vuoksi onkin pääteltävissä, että humanitaarinen rahoitus ja toiminta painottuvat niihin kriiseihin, jotka ovat suosittuja länsimaalaisessa mediassa.

2.3.3 Rahoitus

Rahoitus on humanitaarisen työn mahdollistaja. Nykyaikaisen humanitarismin on nähty kytkeytyvän vahvasti uusliberalistiseen talousjärjestelmään. Uusliberalistinen talousteoria painottaa yksityisten toimijoiden ylivertauisuutta kasvun ja hyvinvoinnin tuottajana – valtion rooliksi jää lähinnä markkinoiden vapauden takaaminen ja kilpailun edistäminen. Uusliberalistista talousoppia ei kuitenkaan toteuteta kirjaimellisesti, vaan siitä on pikemminkin muodostunut globaali poliittinen käytäntö. Uusliberalistinen ajattelu on myös luonut omanlaisensa kulttuurin ja yhteiskunnallisen viitekehyksen, jotka muokkaavat ihmisten ajattelua hallinnasta, kulutuksesta ja identiteetistä. Ankaran rahoituskilpailun vuoksi kapitalismi ohjaa myös humanitarismia. Järjestöt markkinoivat ja brändäävät itseään ja samalla kilpailun mukana humanitarismin markkinat kasvavat. Johansson (2017, 16) arvioi että uusliberalistinen ajattelu luo epätasa-arvoa sekä epäoikeudenmukaisuutta, myös humanitarismin sisällä. (Johansson 2017, 15–16; 110–111.)

Humanitaarisen työn taloudellinen avustus on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Kuitenkin viime vuosikymmenien aikana myös lahjoittajien vaatimustaso on noussut ja yhä useampi rahoittaja

haluaa itse määrätä avustuskohteensa. Lahjoittaja voi vaatia avustuksen käyttämistä tiettyyn maahan, operaatioon tai jopa projektiin. Etenkin hallitukset lahjoittajina pyrkivät palvelemaan etenkin omia geopoliittisia intressejään ja haluavat korvamerkitä humanitarismin luovutettavat varat suhteellisen tarkasti tiettyihin tarkoituksiin (Barnett & Weiss 2008, 34). Uusliberalistisen talousjärjestelmän myötä suurin osa humanitarismin rahoituksesta ohjautuu ei-kansallisille organisaatioille eikä YK:lle. Suurimmat lahjoittajat haluavat itse päättää rahojen käyttämisestä itseään kiinnostavaan avustuskohteeseen ja näin ollen kontrolloida paremmin omien lahjoitustensa käyttöä. Ei-kansallisten organisaatioiden on kuvattu olevan joustavampia kuin YK:n. Organisaatioiden on myös toimittava yhä enemmän New Public Management-periaatteiden mukaisesti: lahjoittajille tärkeää on järjestöjen tehokkuus, toiminnan jatkuva tehostaminen sekä tulosten raportointi. Lahjoittajien toiminta ei modernissa humanitarismissa ole enää mustavalkoisen pyyteetöntä. Esimerkiksi suuryritykset hyötyvät omien logojensa näkyvyydestä avustusjärjestöjen tukijoina, sillä ne saavuttavat paljon positiivista näkyvyyttä ja omaksuvat eettisesti hyväksyttävän maineen. (Ferris 2011, 231–239; Hopgood 2008, 105–106.)

Humanitaaristen järjestöjen tukeminen ei aina ole täysin vilpitöntä. Valtioiden vahva kannustus humanitaarisia toimijoita kohtaan sekä etenkin antelias rahoitus ovat herättäneet kysymyksiä motiiveista. Barnett (2011, 4–5) pitää valtioiden tukea merkinä siitä, että ne toivovat ulkopoliittisten intressiensä edistävän humanitaarisen toiminnan kautta. Barnettin (2011, 4–5) mukaan useilta valtioilta saatava lisärahoitus useiden taka-ajatusten kera ei välttämättä ole hyväksi humanitarismille. Valtioiden motiiveista johtuen humanitaarisia yksiköjä on alettu perustamaan sekä ulko- että puolustusministeriöiden alaisuuteen ja valtiot ovatkin ottaneet humanitaarisia operaatioita niin kutsutusti omiin käsiinsä. Yksityiset firmat ovat palkattuja hoitamaan näiden valtiollisten humanitaaristen toimijoiden markkinointia ja varainkeruuta, ja aggressiivinen kilpailu rahoituksesta on leikannut aiemmin humanitaaristen avustusjärjestöjen osuutta. (Barnett 2011, 4–5.)

Rahoituksen kontrollointi ja korvamerkitseminen aiheuttavat vaikeuksia humanitaarisille järjestöille, sillä rahoitus kasaantuu tiettyihin kohteisiin eikä korreloi todellisen avun tarpeen kanssa. Medialla on suuri vaikutus lahjoittajien käyttäytymiseen: länsimaalainen media kiinnittää tarkkaavaisuutensa mieluiten isoihin ja dramaattisiin tapauksiin, jolloin pienemmät avustuskohteet jäävät helposti täysin vaille median sekä lahjoittajien huomiota.

Avustusjärjestöjen on myös vaikea kerryttää rahaa ennaltaehkäisevään humanitaariseen työhön sekä kuntoutukseen ja jälleenrakennukseen, sillä lahjoituksia halutaan antaa pääasiassa hätäapurahastoihin katastrofin sattuessa. (Ferris 2011, 231–239.) Nopeat ja intensiiviset hätätilanteet ovat helpompia myydä suurelle yleisölle, ja useimmiten ne pelastavat pidemmäksi aikaa järjestöjen varainhankinnan (Barnett 2011, 52). Pitkän aikavälin avustusohjelmiin esimerkiksi kuivuutta ja aavikoitumista vastaan on vaikea kerätä rahoitusta, sillä ne eivät juurikaan saavuta mediahuomiota. Huolimatta kyseisiin tapauksiin luoduista erityisistä rahoitusmalleista tarvittavien avustusvarojen hankkiminen on haastavaa. (ICRC: The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent, 36.)

Hätäavun rahoitus luonnollisesti kasvaa kriisien aikana. Tästä ovat esimerkkejä muun muassa Intian valtameren tsunami 2005 sekä Haitin maanjäristys 2010. Kriisit saavat etenkin yksityiset lahjoittajat liikkeelle. Toisaalta kriisien luonnekin ratkaisee: luonnonkatastrofit poikivat usein enemmän lahjoituksia kuin sodat. Medianäkyvyys on avaintekijä varainhankinnassa. Markkinointi sekä rahoituksen saaminen mahdollistavat myös järjestön kasvun. Humanitaarisilla markkinoilla kasvu ei pohjaudu pelkästään kysyntään, vaan lahjoittajien maksuvalmiuteen. Pohjatakseen omaa kasvuaan auttamisen alalla järjestöjen on onnistuttava saavuttamaan mahdollisimman paljon rahoitusta. (Johansson 2017, 106–107.)

Hyvän tekemisen globaalit markkinat ovat monimutkaiset ja vaikeaselkoiset: auttamisen alalla toimivat eri maiden hallitukset, tuhannet kansainväliset avustusjärjestöt, kymmenet tuhannet paikallisjärjestöt sekä YK:n ja EU:n avustusorganisaatiot. Tämän vuoksi myös humanitarismiin liittyvän rahoituksen jäljittäminen on usein haastavaa. Toisaalta vaikka toimijoita on paljon, humanitarismin tutkijat ovat tunnistaneet alalla myös suurten toimijoiden kartellin sekä oligopoliset markkinat. Muutama kansainvälinen organisaatio sekä järjestö pitävät hallussaan suurta osaa auttamisen markkinoista, eikä niiden reviirille muiden toimijoiden ole helppoa tunkeutua. Humanitarismin rahavirroista ei ole tarkkoja tilastoja. Rahaliikennettä hyvän tekemisen markkinoilla on haastavaa tutkia, sillä hallitusten ja varsinkin ei-valtiollisten järjestöjen antamat luvut ovat usein vaikeatulkintaisia ja epätarkkoja. Vertailukelpoista tietoa on tuotettu vähän. Avun markkinoilla liikkuva raha ei myöskään päädy kokonaisuudessaan avustettaviin kohteisiin, sillä toimijat veloittavat siitä myös omat hallinnolliset kulunsa. Pitkässä

auttamisen ketjussa alihankkijoita on paljon, ja tällöin myös yhä suurempi osa rahoituksesta päätyy muille kun varsinaisille avunsaajille. (Johansson 2017, 96–97.)

Humanitarismin rahoitus on luonut kiistattoman kuilun humanitaaristen periaatteiden, kuten puolueettomuuden ja tasapuolisuuden, sekä määrärahojen jakamisen välille (Ferris 2011, 243). Avustusjärjestöt eivät pysty enää itsenäisesti ohjaamaan apua sinne missä sitä eniten kaivataan, vaan rahoituksen saaminen määrää sen missä apua todellisuudessa annetaan. Humanitaarisia järjestöjä arvostellaan jatkuvasti siitä, että ne vastaanottavat rahoitusta toimintaansa sellaisilta hallituksilta, joiden luomia humanitaariset ongelmat tosiasiaissa ovat. Keskeinen kysymys rahoituksen ja humanitaarisen työn yhteydestä on se, että myyvätkö humanitaariset järjestöt omat periaatteensa siinä missä ne myyvät itseään ja ihmisten avuntarvetta? (Barnett 2011, 42–55.)

2.3.4 Militarisoituminen

Humanitarismin keskeisiä tavoitteita ovat aina olleet väkivaltaisuuksien vähentäminen ja lopettaminen, ja humanitaariset ajatukset politiikassa ja lainsäädännössä ovatkin vaikuttaneet paljon kansainväliseen lakiin koskien muun muassa sotilaallista voimankäyttöä. Humanitaariset avustusjärjestöt, kuten Punainen Risti, ovat mitä todennäköisemmin onnistuneet vähentämään niin kutsuttua tarpeetonta kärsimystä ja rajoittamaan sodan uhrien määrää. David Kennedy (2004, 235) kuitenkin arvioi, että aktiivinen vaikuttaminen politiikkaan sekä päätöksentekoon on myös häivyttänyt humanitarismin rajoja ja saanut humanitaariset vaikuttajat sekoittamaan laillisen sodankäynnin humanitaariseen sodankäyntiin. (Kennedy 2004, 235–236.) Humanitarismin suhde sodankäyntiin onkin nykyään sekä häilyvä että vaikea. Peter J. Hoffmanin ja Thoma G. Weissin (2008, 268) sanoin humanitarismi on lähes aina kiistanalaista: avun jakaminen konfliktien keskellä voi muuttaa taistelevien ryhmittymien tasapainoa ja samalla tukea valtaa pitäviä.

Varhainen humanitarismi ei erotellut hyviä ja pahoja sotia. Humanitaarisen avun antamiselle ei juurikaan asetettu poliittisia ehtoja eikä kansastaan välinpitämättömiä hallituksia yritetty aktivoida, vaan ihmisten kärsimystä pyrittiin vähentämään suoraan ja välittömästi. Kylmän sodan jälkeen humanitarismi kuitenkin muuttui. Uusi humanitarismi on paljon vahvemmin sidoksissa lännen omiin intresseihin. Länsimaat puuttuvat kehittyvien maiden sisäisiin asioihin ja humanitarismia toteutetaan yhä enemmän pakotteita ja voimaa käyttäen. Väkevä

humanitarismi haluaa lievittää kärsimystä ja pelastaa ihmishenkiä, ja sen käyttämistä strategioista ollaan valmiita joustamaan. Puolueettomuuden periaate on saanut väistyä: kansalaisjärjestöt ovat vaatineet lännen aseellisia väliintuloja humanitaarisista syistä 1990-luvulta lähtien. (Douzinas 2013, 140–141.) Humanitarismia käytetään nyt jatkuvasti yhä enemmän sotilaallisten operaatioiden oikeuttamiseen. Pelkkä sotilaallinen tai poliittinen toiminta saa usein negatiivisen vastaanoton, kun taas humanitaarisen työhön suhtaudutaan lähtökohtaisesti positiivisesti. Humanitarismista onkin tullut kiinteä osa poliittista strategiaa ja humanitaarista avustustyötä halutaan integroida sotilaalliseen toimintaan siitä huolimatta, että se on humanitarismin alkuperäisten periaatteiden vastaista. Tästä ilmiöstä käytetään ilmausta humanitaarisen työn militarisoituminen. (Hammond 2008, 180.) Humanitaarisista järjestöistä esimerkiksi Punainen Risti on huomionnut armeijan läsnäolon yleistymisen, ja kuvaileekin tilannetta seuraavasti:

“Another major challenge to humanitarian action has been the tendency among States since the 1980s to justify military operations on humanitarian grounds while also using humanitarian efforts as part and parcel of military and political strategy (i.e. “to win hearts and minds”). Unfortunately, aid has become an integral part of counter-insurgency strategies, with some governments seeking to integrate humanitarian action into military campaigns, nation-building and efforts to stabilize fragile States. At the same time, some armed groups will use relief as a means to gain support among the local population.”

(ICRC, The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent, 17.)

Humanitaarisen työn militarisoituminen on näkynyt etenkin 2000-luvulla, jolloin avustustyötä on toteutettu yhä enemmän yhteistyössä armeijan kanssa. Tämä on vaikeuttanut avustusjärjestöjen pyrkimyksiä pitää kiinni puolueettomuudesta ja itsenäisyydestä, sillä yhteistyö armeijan kanssa asettaa avustusjärjestön aina toiselle puolelle konfliktia. Ferrisin (2011, 175) mukaan armeijan ja apua jakavien siviilien yhteistyö on tehnyt sotilaallisten ja humanitaaristen operaatioiden rajasta häilyvän ja vaikeasti tunnistettavan. Humanitaarisen työn mahdollistamiseksi järjestöjen on tehtävä entistä suurempia myönnytyksiä, kuten on tapahtunut vuosituhatien alusta alkaneen Yhdysvaltojen terrorismin vastaisen sodan kohdalla. Terrorismin vastainen sota on luonut paljon lisää avuntarvetta, mutta myös pakottanut avustustoiminnan myöntymään yhdysvaltalaiseen politiikkaan, jotta avustustyö Lähi-Idässä olisi ylipäättään

mahdollista. Yhdysvallat ei sodan toisena osapuolena ole halukas antamaan omaa tilaa ja itsenäisyyttä humanitaariselle työlle, sillä avustustyön näkyvyys on ollut tärkeää suuren yleisön kannatuksen saamiseksi ja sitä kautta myös sodan oikeuttamiseksi. Humanitaarisesta työstä on tullut tärkeä osa terrorismin vastaisen sodan kampanjointia ja yhdysvaltalaiset poliitikot ovat jopa rinnastaneet sen tärkeäksi osaksi länsimaista ”taistelutiimiä”. Tällaiset rinnastukset tekevät humanitaaristen organisaatioiden neutraaliuden ja puolueettomuuden tavoitteista mahdottomia. (Hammond 2008, 180–181; Barnett & Weiss 2008, 25.)

Vastahakoisuudestaan huolimatta humanitarismin on nyt merkittävä pala valtion sotilasstrategiaa. Armeijat ovat huomanneet, että humanitaarisen työn mukana kuljettaminen sotilasoperaatioissa luo paitsi tehokkaan savuverhon todellisten tarkoituksien häivyttämiseksi, mutta antaa myös suojaa itse tapahtumapaikalla. Näiden kahden toimikentän, armeijan ja humanitarismin, yhteistyö on muovannut kumpaakin osapuolta. Armeijan retoriikka on lähentynyt humanitarismin retoriikkaa, ja armeija on palkannut riveihinsä humanitaarisia neuvonantajia. Julkisuudessa myös viestitään, että humanitaariset normit ovat muokanneet esimerkiksi Yhdysvaltojen armeijaa. Kuvaava esimerkki sodankäynnin ja humanitarismin sekoittumisesta on se, että Afganistanin pommitusten aikana Yhdysvaltojen ilmavoimat ovat pudottaneet paikalle pommien lisäksi myös ruoka-avustuspaketteja. Valtioista etenkin Yhdysvaltoja onkin arvosteltu sotilaallisten väliintulojen kutsumisesta humanitaariseksi. 1990-luvulla Yhdysvallat saapui Somaliaan vedoten ihmisten pelastamiseen nälänhädältä. Samalla tavalla Afganistanissa Yhdysvallat ovat vakuuttaneet voimankäytön ja väliintulon tarkoituksien olevan ihmisten pelastaminen tyrannialta ja sorrolta. On jopa puhuttu naisten koulutusmahdollisuuksien parantamisesta. (Douzinas 2013, 144–146; Hammond 2008, 181.)

Barnettin (2011, 171) mukaan kaikki toimijat humanitarismin sisällä eivät jaa samoja näkemyksiä voimankäytöstä koskien ihmishenkien suojelua. Toisten mielestä humanitaarinen interventio voimankäytön keinoin on tarpeellinen, toisten mielestä sitä tulisi välttää tai vähintään kutsua toimintaa joksikin muuksi kuin humanitaariseksi. Esimerkiksi Lääkärit ilman rajoja-järjestön (*Doctors without Borders*) yhteistyö YK:n armeijan kanssa Ruandan tapauksessa herätti kysymyksiä siitä, onko toiminta puhtaasti humanitaarista, mikäli puolueettomuuden ja riippumattomuuden periaatteita ei enää noudateta. Väkivallan ottaminen humanitarismin työkaluksi aiheuttaa vääjäämättä säröjä humanitaaristen toimijoiden

oikeutukseen, periaatteisiin sekä autonomisuuteen. Toisaalta Ruandan tapauksessa ilmeni myös se, että aseistettuun humanitaariseen interventioon ei enää suhtauduttu yhtä suurella epäluottamuksella, joten etäisyytensä pitäneitä avustusjärjestöjä syytettiin herkästi välinpitämättömyydestä ja passiivisuudesta. Humanitaarista interventiota tehdessä joudutaan mittaamaan arvoja: annetaanko painoa enemmän valtioiden autonomialle vai yksittäisten ihmisten suojelulle. Ruandan tapaus osoitti myös sen, kuinka massiivista tuhoa humanitarismin väliintulon epäonnistuminen ja viivästyminen voi aiheuttaa. (Barnett 2011, 4; 171; Welsh 2004, 176.)

2.3.5 Humanitaarisen tilan kaventuminen

Humanitaarinen tila (*humanitarian space*) on termi sille toimintaympäristölle, jossa humanitaarista työtä voidaan toteuttaa. Ferris (2011, 175) argumentoi, että nykyinen humanitaarinen tila on rajoittunut, mikä näkyy avustustyön lisääntyneenä turvattomuutena ja vaikeuksina saada pääsyä autettavien ihmisten luokse. Ferrisin (2011, 175) mukaan humanitaarisen tilan kaventuminen johtuu ennen kaikkea siitä, että käsitykset humanitarismista ovat muuttuneet. Humanitarismia ei enää pidetä tasapuolisena, puolueettomana ja itsenäisenä: sen sijaan sen epäillään ajavan länsimaisten hallitusten poliittisia, taloudellisia ja uskonnollisia intressejä. Luottamus humanitaarisiin toimijoihin on selkeästi vähentynyt, ja humanitaaristen operaatioiden erottaminen länsimaiden omista ulkopoliittisista ja sotilaallisista operaatioista on selkeästi vaikeutunut. (Ferris 2011, 175.)

Humanitaarisen tilan kaventumista selittää etenkin keskeisten periaatteiden murentuminen. Humanitarismin pohjaksi nähdään tietyt tärkeät periaatteet, joiden usein tulkitaan olevan peräisin humanitaarisen avustustyön pioneerilta eli Punaiselta Ristiltä (ks. esim. Johansson 2017, 17). Esimerkiksi Ferris (2011, 10) kuvailee, että modernin humanitarismin juuret ovat tiukasti kietoutuneet yhteen Punaisen Ristin perustamisen ja laajenemisen kanssa, minkä vuoksi Punaisella Ristillä on ollut merkittävä vaikutus humanitarismin ideologiaan. Punaisella Ristillä on seitsemän keskeistä periaatetta: inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, itsenäisyys, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. Periaatteet ovat muotoutuneet organisaation alusta alkaen, mutta virallisesti ne julistettiin vuonna 1965 Wienin kansainvälisessä konferenssissa. (ICRC: The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent, 9–13.)

Vaikka noudatetut periaatteet voivat vaihdella jonkin verran eri järjestöjen ja humanitaaristen toimijoiden keskuudessa, erityisen tärkeinä humanitarismille pidetään kolmea periaatetta, jotka muodostavat niin kutsutun humanitarismin kovan ytimen. Nämä periaatteet ovat tasapuolisuus, puolueettomuus ja itsenäisyys. Humanitarismissa näitä kolmea tekijää kutsutaan usein ”suojeleviksi periaatteiksi” (*protective principles*) ja niiden voidaan nähdä olevan keskeisimpiä myös humanitarismin epäpoliittisen identiteetin kannalta. Barnettin (2011, 2) mukaan humanitaaristen toimijoiden epäpoliittisuus nojaa vahvasti nimenomaan tasapuolisuuteen, puolueettomuuteen ja itsenäisyyteen. Suojelevien periaatteiden on ajateltu luovan tarvittava turva humanitaaristen järjestöjen auttajille, jonka turvin ne voivat työskennellä vaarallisilla konfliktialueilla. Suojelevat periaatteet ovat myös humanitaarisen tilan edellytys. (Hammond 2008, 172–180.) Periaatteet ovat niin keskeisiä humanitaariselle avustustyölle, että tapauksissa jossa ne eivät toteudu, Johanssonin (2017, 17) mukaan kyse ei ole humanitaarisesta työstä vaan laajemmasta kehitystyöstä. Ominaisena humanitarismille on pidetty nimenomaan puolueettomuutta suhteessa konfliktien ja kriisien eri osapuoliin. Puolueettomuuden periaate on humanitarismiin omaksuttu Punaiselta Ristiltä, jolle puolueettomuus on organisaation alkuajoista ollut vahva arvo. Punaisen Ristin mieltymystä puolueettomuuteen on selitetty muun muassa läheisillä suhteilla Sveitsiin ja sveitsiläiseen historiaan, politiikkaan sekä arvoihin: Sveitsille ominaista läpi historian on ollut puolueettomana pysyminen, mikä on osaltaan suojellut sitä Euroopan lukuisilta sodilta. (Ferris 2011, 10.)

Yleisesti hyväksytyt määritelmät edellä luetelluille periaatteille tulevat myös Punaiselta Ristiltä. Punaisen Ristin mukaan tasapuolisuus tarkoittaa ihmisten auttamista perustuen pelkästään heidän avun tarpeeseensa. Etusijalla ovat ne, joilla hätä on suurin. Näin ollen ihmisten auttamisen perustana ei ole heidän rotunsa, uskontonsa, kansallisuus, poliittinen mielipide tai yhteiskunnallinen asema. Puolueettomuuden periaatteen mukaisesti nauttiakseen kaikkien osapuolten luottamusta Punainen Risti ei asetu kenenkään puolelle tai ota kantaa poliittisiin, aatteellisiin, kansallisiin tai uskonnollisiin ristiriitoihin. Itsenäisyyden periaate puolestaan korostaa Punaisen Ristin itsenäisyyttä toimijana. Kansallisten järjestöjen eli Punaisen Ristin paikallisyhdistysten on säilytettävä itsenäisyytensä valtiosta, jotta ne voivat taata Punaisen Ristin periaatteiden toteutumisen. (ICRC: The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent, 33; 40; 52.)

Humanitarismin keskeisten periaatteiden suojeleva voima on kuitenkin laantumassa. Hammond (2008, 172) huomioi, etteivät periaatteet enää onnistu suojelemaan avustustyöntekijöitä yhtä hyvin kuin toivottaisiin. Tästä osoituksena ovat väkivaltaisuudet ja suoranaiset hyökkäykset avustusjärjestöjä kohtaan. (Hammond 2008, 172–180.) Myös Ferris (2011, 174–175) yhtyy tähän huomioon. Hän kuvailee radikaalia muutosta humanitaarisella toimikentällä näin:

”But as difficult as the conditions were, there was general acceptance of the humanitarian imperative and respect for those seeking to provide assistance. While governments sometimes denied access to humanitarian agencies seeking to work with particular populations, humanitarian actors were largely respected as neutral and nonpartisan organizations (although they were sometimes seen as naïve). The situation has changed. In many parts of the world, humanitarian workers are now targeted because of their humanitarian work.”

(Ferris 2011, 174–175.)

Ferrisin (2011, 174–175) keskeinen ajatus on, että historiassa humanitarismin kunnioittaminen perustui humanitaaristen toimijoiden pitämiseen puolueettomina ja sitoutumattomina. Vaikka niitä toisinaan saatettiin ajatella jopa naiiveiksi, humanitarismi nautti laajaa hyväksyntää. Nykyään humanitaarinen tila on huomattavasti kapeampi. Hyväksynnän loppumisesta kertovat humanitarismia vastaan tehtävät hyökkäykset, joiden määrä on kasvamassa. Lisäksi humanitaaristen toimijoiden on entistä vaikeampi saavuttaa pääsyä haastaville konfliktialueille. (Ferris 2011, 174–175.) Hammond (2008, 172–180) selittää tätä muun muassa suojelevien periaatteiden murenemisella ja niiden entistä sallivammalla tulkinnalla. Koska suojelevia periaatteita ei enää noudateta yhtä ehdottomasti, ne eivät myöskään enää nauti laajaa luottamusta. Humanitaarisista toimijoiden puolueettomuutta ja sitoutumattomuutta on ruvettu kyseenalaistamaan. (Hammond 2008, 172–180.)

3. PUNAINEN RISTI

3.1 Organisaatio

Punainen Risti on perustettu vuonna 1863 sveitsiläisen Henry Dunantin toimesta. Dunant oli itse todistamassa sodan verisyyttä Solferinon taistelussa ja hän järkyttyi sodassa loukkaantuneiden välinpitämättömästä kohtelusta sekä totaalista avun puutteesta. Hänen perustamansa järjestön ensisijainen tavoite olikin sodan uhrien auttaminen. (Douzinas 2013, 140.) Järjestön tunnukseksi valikoitui kääntökuva Sveitsin lipusta, punainen risti valkoisella pohjalla, ja tämän mukaan Punainen Risti on myös saanut nimensä. Myöhemmin islaminuskoisissa maissa otettiin käyttöön tunnuksena ja nimenä punainen puolikuu. Näiden kahden symbolin lisäksi Punaisen Ristin vähemmän käytettyjä, kuitenkin lailla suojeltuja tunnusmerkkejä, ovat punainen kristalli sekä punainen leijona ja aurinko. (Kankaansivu 2007, 9–20.)

Punainen Risti on useampaan toimielimeen jakautunut organisaatio. Arkikielessä Punaisesta Rististä usein puhutaan yksikössä, mutta todellisuudessa organisaatio on varsin kompleksinen. Kattokäsite on Kansainvälinen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike (*International Red Cross and Red Crescent Movement*), jonka alle kuuluvat Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (*International Committee of the Red Cross, ICRC*), Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälinen liitto (*The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, IFRC*) sekä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansalliset yhdistykset (*National Red Cross and Red Crescent Societies*). Jokaisella toimielimellä on oma identiteetti ja rooli, mutta niitä yhdistävät paitsi Punaisen Ristin seitsemän peruseriaatetta, myös tiivis keskinäinen yhteistyö. (ICRC, The Movement.) Punaisen Ristin kansainvälinen komitea voidaan ymmärtää sen Punaisen Ristin kovaksi ytimeksi, jonka Dunant perusti vuonna 1863. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on siis alkuperäinen Punainen Risti, ja muut toimielimet ovat syntyneet organisaation laajetessa. Ensimmäinen kansallinen yhdistys perustettiin Yhdysvaltoihin vuonna 1881. Nykyään nimenomaan komitea vastaa sota- ja kriisitilanteissa humanitaarisen avun järjestämisestä, kun taas valtioiden omat paikallisyhdistykset pääasiassa keskittyvät siviilien hoitamiseen omalla alueellaan ja tarvittaessa avustavat komiteaa kriisitilanteissa. (Ferris 2011, 9.)

Punaisen Ristin alkuperäinen toimintatarkoitus oli sodassa haavoittuneiden sotilaiden auttaminen. Organisaation kasvaessa myös toimikenttä laajeni: Punainen Risti otti asiakseen myös sotavankien kohtelun seuraamisen tai heidän luonaan vierailun, sekä lopulta myös siviilit. Ensimmäisen kerran töitä poliittisten vankien kanssa tehtiin ensimmäisen maailmansodan aikaan, ja tästä toiminnasta Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on myöhemmin saanut myös Nobelin rauhanpalkinnon. Samoihin aikoihin alkoi rakentua organisaation vankka maine puolueettomana neuvottelijana, joka johti Punaisen Ristin luottamukselliseen asemaan eri valtioiden välillä. (Ferris 2011, 9.)

Punaisen Ristin kansainvälisen komitean sijainniksi on määräytynyt perustajansa Dunantin jalanjäljissä Sveitsin Geneve. Koska Geneve on toiminut alusta alkaen Punaisen Ristin sekä modernin humanitarismin kotina, sitä myös usein pidetään humanitarismin pääkaupunkina (Barnett 2011, 222). Nykyisellään komitean muodostavat 25 jäsentä, jotka kaikki ovat Sveitsin kansalaisia. Komitean tehtävänä on johtaa järjestön avustustoimintaa sekä valvoa liikkeen periaatteiden ja humanitaarisen lain toteutumista. Se myös järjestää sääntömääräiset tapaamiset eri organisaatiotoimijoiden kesken. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten liitto puolestaan ohjaa ja koordinoi kansainvälisen avun välittämistä sinne, missä sille on kulloinkin tarvetta. Liiton jäseniä ovat kaikki 185 kansallista yhdistystä ja yhdistysten liiton vastuulla on myös kansallisten yhdistysten yhteistyön kehittäminen. Kansalliset yhdistykset puolestaan vastaavat kentällä tapahtuvan työn toteuttamisesta ja käytännön kriisiavusta. Liikkeellä on yhteensä arviolta 100 miljoonaa jäsentä ja vapaaehtoista ympäri maailman. Koko organisaation korkein päättävä elin on Punaisen Ristin konferenssi, joka kokoontuu neljän vuoden välein päämääränään humanitaarisen oikeuden kehittäminen. (ICRC, *The Movement*; Kankaansivu 2007, 9–13.)

Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on julkaissut vuoden 2015 lopulla kirjan *The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent*, joka esittelee Punaisen Ristin seitsemän perusperiaatetta: inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. Punainen Risti kuvailee näitä periaatteita avaintekijöiksi kansainvälisissä konflikteissa – periaatteet toimivat paitsi inspiraationa, myös käytännön ohjeina. Englanniksi periaatteita kuvaillaan voimakkaalla adjektiivilla *fundamental*, joka suomentuu lähinnä perusteelliseksi tai jopa elintärkeäksi. Sanan käyttöä perustellaan sillä,

että nämä periaatteet ovat syy Punaisen Ristin olemassaoloon ja ne edustavat humanitaarisen työn perusarvoja. (ICRC, The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent.)

3.2 Kansainvälinen ja kansallinen asema

”Puolueeton ihmisystävällinen järjestö, sellainen kuin Punaisen Ristin kansainvälinen komitea, saa tarjota palveluksiaan selkkauksen osapuolille.”

(Geneven sopimus 1949.)

Punainen Ristillä on poikkeuksellisen merkittävä ja kansainvälisesti tunnustettu asema, ja sitä pidetäänkin usein humanitarismin pioneerina ja myös koko humanitaarisen alan suojelijana (Barnett 2011, 10). Punaisella Ristillä on paitsi runsaasti medianäkyvyyttä, myös paljon toimivaltaa konflikti- ja kriisitilanteissa. Organisaation toimikuva on erilainen verrattuna muihin humanitaarisiin järjestöihin: Punainen Risti on ainoa, joka pyrkii aktiivisesti ehkäisemään hyökkäyksiä siviileihin, kun taas muut avustusjärjestöt keskittyvät pääasiassa hoitamaan konfliktien uhreja (Ferris 2011, 16). Punaisen Ristin suojeltu erityisasema perustuu Geneven sopimukseen, jotka ovat laajasti tunnustettuja valtioiden välisiä sopimuksia ja käsittelevät kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Neljä Geneven sopimusta (vuosilta 1864, 1906, 1929 ja 1949) ja niiden lisäpöytäkirjat määrittelevät sodassa haavoittuneiden kohtelua, sotavankien oikeuksia sekä siviilien suojelua. Lisäksi ne sisältävät viitteitä Punaisen Ristin toiminnasta ja oikeuksista sota- ja konfliktitilanteissa. Punaisen Ristin korostettu erityisasema sopimuksissa johtunee siitä, että järjestö on ollut aktiivisesti mukana ajamassa sopimusten tekemistä aivan alusta alkaen. Punaisen Ristin perustajan Dunantin osuus ensimmäisen Geneven sopimuksen syntymiseen oli varsin merkittävä (Douzinas 2013, 140). Geneven sopimuksissa sovitaan useista asioista, jotka ovat välillisesti tärkeitä Punainen Ristin humanitaariselle toiminnalle, kuten sairaaloiden suojeleminen sekä haavoittuneiden kuljetuksen esteettömyys. Kaiken kaikkiaan Geneven sopimukset luovat vahvan pohjan järjestön toiminnalle, sillä ne ovat miltei kaikkien valtioiden allekirjoittamia sekä korostavat Punaisen Ristin kaltaisen järjestön erityisasemaa humanitaarisessa työssä. (Kankaansivu 2007, 23–25.)

Punaisen Ristin asema ei muistuta hallitustenvälistä organisaatiota eikä tavanomaista kansalaisjärjestöä. Geneven sopimusten lisäksi useimmissa toimintamaissaan Punainen Risti on solminut sopimuksia, jotka laillisesti suovat sille yleensä vain hallitustenvälisille toimijoille myönnettyjä etuoikeuksia. Vaikka järjestö siis toimittaa humanitaarista apua siinä missä

muutkin avustusjärjestöt, sillä on useissa maissa myös jonkinlainen julkisoikeudellinen asema, jota tavanomaisilla kansalaisjärjestöillä ei ole (Johansson 2017, 121). Punainen Risti kuitenkin haluaa korostaa toimivansa itsenäisenä ja vapaana paikallishallinnosta. Järjestön tunnusten (punainen risti, puolikuu ja kristalli) käytöstä on säädetty viimeisimmässä Geneven sopimuksessa (1949) ja niiden käyttöä säännellään tarkasti (ICRC: Discover the ICRC). (Kankaansivu 2007, 23–25.)

Paikallisyhdistykset toimivat itsenäisesti ja niiden toimintaan vaikuttavat paitsi ICRC:n ohjeistus, myös paikalliset lait. Paikallisyhdistykset voivat tuottaa valtioille julkisoikeudelliseen asemaan liittyviä palveluita. Suomessa tällaisesta esimerkki on verenluovutus, joka on Suomen Punaisen Ristin organisoimaa (Johansson 2017, 121). Esimerkiksi Suomessa toiminnasta on säädetty omalla lailla, Laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000 §1), seuraavasti:

“Suomen Punainen Risti – Finlands Röda Kors, jäljempänä järjestö, on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys, jonka toiminta perustuu maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, sotavankien kohtelusta sekä siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana Genevessä 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyyn neljään Geneven yleissopimukseen (SopS 8/1955SopS 82/1980).

Järjestö kuuluu ainoana kansallisena yhdistyksenä Suomessa kansainväliseen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeeseen. Järjestö noudattaa toiminnassaan Punaisen Ristin kansainvälisissä konferensseissa hyväksytyjä peruseriaatteita.

(Laki Suomen Punaisesta Rististä 238/2000)

4. PUNAISEN RISTIN POLIITTISUUDEN ANALYYSI

Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (*International Committee of the Red Cross, ICRC*) on Punaisen Ristin organisaation koko globaalia avustustoimintaa johtava toimielin. Sen kattava, 604-sivuinen vuosikertomus vuodelta 2016 selvittää organisaation toimintaa sekä taloutta kuluneen vuoden ajalta. Tässä analyysiluvussa Punaisen Ristin poliittisuutta analysoidaan edellä esittelyn humanitarismin politisoitumisen kirjallisuuden valossa, käyttäen tutkimusaineistona viimeisintä saatavilla olevaa vuosikertomusta. Humanitarismin politisoitumista tarkastellaan luvussa kaksi esitellyillä sektoreilla, jotka ovat ammatillistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen sekä humanitaarisen tilan kaventuminen. Analyysi on toteutettu tarkastelemalla näitä viittä kategoriaa Punaisen Ristin vuosikertomuksesta 2016.

4.1 Ammatillistuminen

Humanitarismin ammatillistumisesta Punainen Risti lienee yksi alan osuvimpia esimerkkejä. Punaisesta Rististä on perustamisvuotensa 1863 jälkeen kasvanut mittava organisaatio ja sen palveluksessa on kirjava joukko eri alojen asiantuntijoita. Laajat ja monilukuiset kenttäoperaatiot vaativat oman valtavan ammattilaisjoukkonsa, ja samalla suuri organisaatio vaatii myös paljon hallinnollista henkilökuntaa. Punaisen Ristin päämaja on perinteisesti sijainnut Genevessä, Sveitsissä, ja se on laajentunut huomattavasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Nykyisin Punaisen Ristin kansainvälisen komitean alaisuudessa toimii oma henkilöstöhallinnon osasto, joka koordinoi Punaisen Ristin rekrytointia, koulutusta sekä henkilöstön sijoittamista organisaation sisällä. Punaisen Ristin kohdalla humanitarismin vapaaehtoistyöhön perustuvat juuret näkyvät yhä paikallisjärjestöjen ruohonjuuritasolla, mutta päämajassa niistä ei ole jälkeäkään. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on palkallisten asiantuntijoiden kansoittama. Auttamisen alan työmarkkinoiden muutokset näkyvät myös muun muassa siinä, että Punainen Risti käyttää toiminnassaan esimerkiksi vuokratyövoimaa. (ICRC: Annual Report 2016, 65–66.) Vuonna 2016 Punaisen Ristin kansainvälisen komitean henkilöstöön kuului noin 15 448 työntekijää. Näistä 983 työskenteli Geneven päämajassa, ja 14 465 eri kenttäoperaatioissa. (ICRC: Annual Report 2016, 80.) Punaisen Ristin ammattilaisten joukko on siis huomattavan suuri, ja henkilöstön kasvu on ollut valtavaa: vielä ennen toista maailmansotaa Punaisen Ristin kansainvälisen komitean hallinnolliseen henkilökuntaan kuului vain kolme palkallista työntekijää (Ferris 2011, 11).

Punaisen Ristin ammattimaista rakennetta voidaan tarkastella organisaatiojohdon kautta. Vuodesta 2012 lähtien Punaisen Ristin kansainvälisen komitean presidenttinä on toiminut Peter Maurer. Maurerilla on takanaan mittava ura ennen valintaa presidentiksi: hän on koulutukseltaan filosofian tohtori, opiskeltuaan historiaa sekä kansainvälistä lakia. Maurer teki virkauran Sveitsin diplomaattisissa tehtävissä, suurlähettiläänä sekä myöhemmin myös ulkoministeriön johtotehtävissä. Ennen valintaansa Punaisen Ristin presidentiksi Maurer toimi Sveitsin edustajana YK:ssa. (ICRC 19.10.2011.) Varsinaisista presidentin ja varapresidentin muista tehtävistä Punaisen Ristin vuosiraportti 2016 ei puhu, mutta hyvin selväksi tulee organisaation johdon edustustehtävät sekä osallistumiset erinäisiin neuvotteluihin. Presidentti Maurerin luotellaan osallistuneen vuonna 2016 kahdenkeskisiin keskusteluihin ainakin 26 eri valtion johtajan, ulko- tai puolustusministerin, parlamentin tai Punaisen Ristin kansallisyhdistyksen johdon kanssa. Maurer on myös osallistunut muun muassa YK:n yleiskokoukseen sekä Euroopan Unionin ja NATO:n kokouksiin. Vastaavasti Punaisen Ristin varapresidentti Christine Beerli on myös ottanut osaa useisiin valtiollisiin tapaamisiin sekä edustanut Punaisen Ristin kansainvälistä komiteaa ”lukuisissa korkeatasoisissa tapahtumissa”. (ICRC: Annual Report 2016, 42.)

Punaisen Ristin johdon meritiitit kertovat, millaisella tasolla tämän päivän johtavat humanitaariset organisaatiot liikkuvat. Humanitarismin juuret amatöörimäisessä vapaaehtoistoiminnassa eivät enää näy Punaisen Ristin päämajalla tai kenttäoperaatioissa. Organisaatio pitää ylpeytensä siitä, että laaja henkilöstö koostuu eri alojen korkeatasoisista ammattilaisista. Vuosiraportissaan Punainen Risti luettelee sen palveluksessa olevan muun muassa turvallisuus-, viestintä-, käännös- sekä koulutusalan ammattilaisia. Päämajalla työskentelee myös suuri joukko hallinnollisten ja taloudellisten asioiden työntekijöitä, ja kenttäoperaatioissa puolestaan muun muassa pitkälle erikoistuneita lääkäreitä sekä fysioterapeutteja. Kilpailu Punaisen Ristin työpaikkoihin on suurta ja organisaation henkilökunta on jatkuvan koulutuksen alaisena. Punainen Risti työnantajana lähtökohtaisesti edellyttää useamman kielen sujuvaa hallintaa, mutta sillä on töissä myös niin kutsuttuja käännöstiimejä, jotka toimivat viestintäkeskuksissa keskittyen Punaisen Ristin sisäisen ja ulkoisen viestinnän kääntämiseen kuudelle eri kielelle. Viestintäkeskukset kääntävät esimerkiksi lakiin liittyviä dokumentteja sekä lahjoittajille suunnattuja tiedotteita. Päämajassa työskentelee myös erityinen taloushallinnon osasto, joka vastaa organisaation talousasioista,

kuten budjettien valmistelusta. Vuonna 2016 henkilöstölle on muun muassa tarjottu ranskan kielen kursseja sekä erikoistumiskoulutusta muun muassa sairaalan johtamiseen, siviiliväestön suojelemiseen, sotakirurgiaan sekä oikeuslääketieteeseen. Koulutus on pitkälti Punaisen Ristin itse järjestämää, mutta humanitarismin ammatillistumisen myötä mukaan on tullut myös korkeamman tason kouluttajia: *”Protection staff benefited from highly-specialized professional training, as a result of the ICRC’s partnerships with the University of Geneva and the French Penitentiary Administration.”* (ICRC: Annual Report 2016, 53; 63; 67.)

Humanitarismin ammatillistuminen on osittain seurausta alan ideologisesta muutoksesta. Humanitaarista työtä ei enää välttämättä tehdä ensisijaisesti halusta auttaa. Siirtymän vapaaehtoistyöstä ammattilaistyöhön on mahdollistanut humanitarismin toimikentän laajeneminen, joka on kasvattanut niin kutsuttuja auttamisen markkinoita. Järjestöjen kova keskinäinen kilpailu on johtanut siihen, että pärjätäkseen kilpailukykyisillä markkinoilla niillä on oltava töissä vapaaehtoisten amatöörien sijaan vaikuttamisen, viestinnän ja varainhankinnan ammattilaisia. Vapaaehtoisten tarjoama panos ei ole laajuudeltaan eikä osaamiseltaan enää riittävä, ja palkatonta vapaaehtoistyötä tehdään enää lähinnä ruohonjuuritasolla. (Johansson 2017, 10.) Näin on tapahtunut myös Punaisen Ristin kohdalla: suuret määrät vapaaehtoisia toimivat lähinnä kansallisissa paikallisyhdistyksissä, joita niitäkin johtavat palkatut ammattilaiset. Ammattilaiset puolestaan hakeutuvat yhä halukkaammin töihin humanitaarisiin järjestöihin, sillä kuten Johansson (2017, 10) huomauttaa, kasvavat markkinat tarkoittavat sitä, että humanitarismin parissa voi tehdä uraa ja edetä kuten muillakin aloilla. Suuret kansainväliset organisaatiot kuten Punainen Risti ovat arvostettuja työpaikkoja: ne ovat kokeneiden ammattilaisten kansoittamia ja laajasti tunnettuja. Havainnollistava esimerkki humanitarismista urana ja kilpailukykyisenä työpaikkana on aiemmin esitelty Punaisen Ristin presidentti Maurer, joka siirtyi korkeatasoisista valtion ulkopoliittisista tehtävistä humanitarismin alalle (ICRC: Annual Report 2016, 42).

4.2 Viestintä ja medianäkyvyys

Punaiselle Ristille tehokkaan viestinnän ja sen mukanaan tuoman medianäkyvyyden merkitys on suuri. Kuten kaikille muillekin humanitaarisille järjestöille, näkyvyys on välttämätöntä varainhankinnalle, ja rajoitus puolestaan humanitaarisen toiminnan edellytys (Johansson 2017, 10–11). Puhuttaessa niin massiivisesta organisaatiosta kuin Punainen Risti, toiminta ja sitä

myötä rahoituksen tarvekin ovat kuitenkin huomattavasti suurempia kuin monilla pienemmän kokoluokan järjestöillä. Toisaalta isompana ja laajasti tunnettuna organisaationa Punaisen Ristin saavuttaa huomattavasti enemmän näkyvyyttä mediassa kuin pienet kansalaisjärjestöt. Humanitaaristen järjestöjen varainhankinta perustuu pitkälti koskettaviin tarinoin, joilla voitetaan puolelle suuren yleisön hyväksyntä ja taloudellinen tuki. Tukijoiden määrän jatkuva kasvattaminen on välttämätöntä järjestön oman taloudellisen ja sitä myötä myös operationaalisen tulevaisuuden takaamiseksi. Viestinnällä on myös suuri rooli siinä, että järjestö säilyttää oman asemansa niin kutsuilla auttamisen markkinoilla. Punaisen Ristin tapauksessa kyse on ollut sen dominoivan pioneeriaseman säilyttämisestä. Punainen Risti kuvailee vuosiraportissa, että yhteistyö median kanssa perustuu myös sen oman avainaseman korostamiseen humanitaarisella toimikentällä:

”The ICRC hosted and participated in several events and developed partnerships with media and educational organizations, to raise awareness of its key role in the humanitarian field.”

(ICRC: Annual Report 2016, 61.)

Vaikka Punainen Risti selkeästi tarvitsee median tuomaa vetoapua rahoituksen saamisessa, Ferrisin (2011, 99) käsitys avun vastavuoroisuudesta pätee myös tässä tilanteessa. Humanitarismi tarvitsee mediaa, mutta yhtä lailla media tarvitsee humanitaarisia järjestöjä. Järjestöt välittävät uutisia sekä uutismateriaalia konkreettisilta tapahtumapaikoilta, joihin toimittajien voi olla vaikea tai jopa mahdoton päästä itse. Tällainen yhteistyö koituu kummankin eduksi, sillä media pystyy myymään uutisia ja toisaalta humanitaariset toimijat saavat paljon tarvitsemaansa medianäkyvyyttä. (Ferris 2011, 99.) Muiden järjestöjen tavoin Punainen Risti myös osaltaan auttaa mediaa tiedon saamisessa sekä uutisten tuottamisessa välittämällä informaatiota tapahtumapaikoilta. Mediahuomio on selkeästi Punaiselle Ristille hyödyksi, kuten järjestö vuosikertomuksessaankin huomioi:

”Public communication initiatives – new releases, interviews and opinion pieces – promoted greater acceptance of the ICRC by highlighting its neutral, impartial and independent humanitarian action –.”

(ICRC: Annual Report 2016, 62.)

Myönteisen mediahuomion ansiosta Punainen Risti arvioi, että media on vahvistanut suuren yleisön mielikuvaa sen puolueettomasta, tasapuolisesta ja itsenäisestä toiminnasta. Järjestön

omien arvioiden mukaan tämä on puolestaan helpottanut Punaisen Ristin aktiviteettejä kentällä, kuten haavoittuneiden evakuointia Syyriassa ja Jemenissä vuoden 2016 aikana. Vastapainoksi Punainen Risti on osallistunut median tuottamiseen: omien julkaisukanaviensa lisäksi esimerkiksi Punaisen Ristin tuottamia videoita on vuoden aikana hyödynnetty noin 1300 kanavalla ja noin 5700 eri lähetyksessä. Suuret mediat, kuten BBC ja CNN, ovat käyttäneet Punaisen Ristin tuottamaa materiaalia omissa lähetyksissään. Punaisen Ristin tuottamaa videomateriaalia käytettiin vuonna 2016 noin 27 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Käytetyimmät videot vuodelta 2016 liittyivät Syyrian tapahtumiin, kuten Aleppon pommituksiin. Punainen Risti on vuosikertomuksessaan arvioinut, että ylipäätään vuonna 2016 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (*ICRC*) mainittiin mediassa noin 16 000 kertaa. Näistä maininnoista noin 5 500 oli kansainvälisissä suurissa medioissa (mm. *The Guardian*, BBC, CNN ja *Sputnik News*). Punainen Risti on myös parantanut näkyvyyttään sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi Facebookissa ja Twitterissä. Sosiaalisen median näkyvyyden on tarkoitus vahvistaa siteitä kohderyhmien kanssa, ja toisaalta luoda mahdollisuuksia uusien kohderyhmien löytämiselle. (*ICRC: Annual Report 2016*, 61–62.) Punainen Risti ei itse vuosikertomuksessaan tässä kontekstissa määrittele mitä tarkoittaa kohderyhmällä (*target group*), mutta ilmeiseltä vaikuttaa kohderyhmän rinnastaminen potentiaalsiin lahjoittajiin, sillä viestinnän nähdään olevan keskeisessä asemassa varainhankinnassa.

Punaisen Ristin panostus viestintään on suuri: organisaatiolla on kuusi alueellista viestintäkeskusta ympäri maailman. Suunta on nouseva: kuudes keskus avattiin vasta, ja seitsemännen rakentaminen on varmistunut. Punainen Risti on myös palkannut lisää viestintään erikoistunutta henkilöstöä. Järjestön valtavat resurssit mahdollistavat sen, että Punainen Risti pystyy viestimään kansainvälisesti seitsemällä valtakielellä. Organisaatio panostaa omalla viestinnällään paljon humanitarismin näkyvyyteen. Omien sanojensa mukaan järjestön tarkoitus on kasvattaa tietoisuutta konfliktien keskelle joutuneiden ihmisten avuntarpeista. Toisaalta Punainen Risti myös pyrkii vahvistamaan omaa positiotaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden keulakuvana (*a reference organization on IHL*). Vuonna 2016 julkaistuista kampanjoista yksi merkittävimmistä oli kansainvälisen humanitaarisen oikeuden edistämiseen keskittynyt, jonka verkossa levinnyt promootiovideo *Victory by Any Means* käännettiin viidelle kielelle ja keräsi 2,6 miljoonaa katselukertaa. (*ICRC: Annual Report 2016*, 61–62.) Edellä mainittu video edustaa erinomaisesti humanitarismin perinteistä viestintää: vahvoja sanoja sekä

vaikuttavia kuvia, joissa korostuvat ihmisten ja etenkin lasten kärsimys. Punaisen Ristin tuottamassa materiaalissa korostuu myös humanitarismin ammatillistuminen: kaikki on taitavasti ja tarkoituksenmukaisesti kuvattua, leikattua ja tuotettua. Punainen Risti ei enää julkaise amatöörien tai edes puoliamatöörien artikkeleita tai videoita, vaan kaikki julkaisut toimivat osana tarkasti suunniteltuja kampanjoita.

Mediahuomion saavuttamisen on huomattu olevan välttämätöntä humanitaarisen vastineen käynnistämiseksi (mm. Roberts 2001, 28). Media on kuitenkin luonteeltaan selektiivistä (Edwards & Cromwell 2006, 1–6). Punainen Risti kiinnittää itsekkin huomiota siihen, ettei medianäkyvyys jakaudu tasaisesti kaikille avuntarvitsijoille. Punaisen Ristin kansainvälien komitean presidentti Peter Maurer kirjoittaa, että esimerkiksi vuoden 2016 Aleppon taistelu Syyriassa on yksi esimerkki median keskittymisestä tiettyihin tapahtumiin. Maurerin mukaan median huomio oli syyskuussa Alepossa, mutta miljoonia muitakin avuntarvitsijoita oli piiritetyissä kaupungeissa sekä vaikeasti tavoitettavissa osissa Syyriaa. (ICRC: Annual Report 2016, 8.) Onkin huomioitu, ettei länsimaalaisen median huomio kiinnity tasapuolisesti kaikkiin konflikteihin ympäri maailman (mm. Ferris 2011, 109–110). Aleppon tapaus vuonna 2016 vahvistaa sen, että konfliktialueiden saavutettavuus vaikuttaa paljon siihen, mistä uutisia ensisijaisesti tuotetaan. Siinä missä pääkaupungin tavoitettavuus on yleisesti melko hyvä, syrjäseutujen ei ole. Myös Tim Large (2007, 130) toteaa, että toimittajien ulottumattomissa olevien kriisipaikkojen on miltei mahdotonta saada kovin suurta mediahuomiota.

Median ja humanitarismin suhde on kompleksinen. Kumpikin osapuoli tarvitsee toista: ilman mediahuomiota ei olisi humanitarismin rahoittajia, ja ilman humanitarismia ei olisi medially myyviä uutisia ja sankaritarinoita. Hankalaksi tällaisen symbioosin tekee se, että media ei suinkaan ole tasapuolinen tai puolueeton – kuinka humanitaariset järjestöt siis voivat toimia sen kanssa pitäen kiinni omista periaatteistaan? Mediaa tutkineet David Edwards ja David Cromwell (2006, 1) toteavat, ettei massamedian olemassaoloa juuri kyseenalaisteta, vaan median olemassaolo ja ulosanti otetaan itsestäänselvyyksinä. Kriittinen ajattelu puuttuu usein ennen kaikkea siitä, millaisia tahoja medioiden taustalla toimii, ja millaisia arvoja ja tavoitteita niillä on. Edwards ja Cromwell (2006, 1–3) pitävät tätä huolestuttavana, sillä suuri osa modernista maailmasta on massamedioiden dominoimaa. Massamedioiden on huomattu korostavan

toiminnassaan länsimaiden ylivoimaisuutta, eivätkä ne toiminnassaan yleisesti pyri tasapuolisuuteen tai sosiaalisen vastuun kantamiseen. (Edwards & Cromwell 2006, 1–6.)

Median ja humanitarismin välinen tiukka suhde tuo esille sen tosiasian, että Punainen Risti on osaltaan erittäin riippuvainen mediasta. Kuten aiemmin on huomioitu, media vahvistaa suuren yleisön positiivista kuvaa humanitaarisesta toiminnasta ja korostaa Punaisen Ristin dominoivaa roolia auttamisen markkinoilla, mutta ennen kaikkea tuo paljon huomiota, joka on välttämätöntä organisaation varainhankinnalle. Medioiden ollessa kuitenkin selektiivisiä ja omia intressejään palvelevia, herää kysymyksiä siitä, millaisiin myönnytyksiin Punaisen Ristin on suostuttava turvatakseen oma medianäkyvyytensä. Lisäksi median suureen rooliin humanitarismissa liittyy eettisiä ristiriitoja. Media ja humanitarismi ovat kietoutuneet toisiinsa perusteellisesti. Barnett (2011, 6) on todennut, että humanitarismin on oltava valmis rahastamaan toisten kärsimyksellä. Tällä hän viittaa siihen, että järjestöjen ainoa selviytymiskeino on markkinoida ihmisten hätää kriisialueilla. Humanitaariset toimijat ovat voimattomia ilman lahjoittajia, ja lahjoittajien saavuttaminen vaatii välttämättä laajaa mediahuomiota. Voivatko humanitaariset järjestöt kuitenkaan hankkia mediahuomiota hinnalla tai keinolla millä hyvänsä?

Kuten Barnett (2011, 6) on argumentoinut, myös Largen (2007, 118) mukaan mediahuomio ei tule ilmaiseksi. Saadakseen kipeästi kaipaamaansa huomiota humanitarismin on annettava medialle myyvä tarina konfliktipaikalta. Kyse on siis myös humanitaaristen toimijoiden omasta markkinoinnista: heidän on osattava kiinnittää massamedian huomio ja saatava toimittajat saapumaan konfliktipaikalle. (Large 2007, 118.) Median selektiivisyys on osaltaan syyllinen myös siihen, että tietyt kriisit jäävät täysin näkymättömiksi eivätkä täten myöskään onnistu keräämään humanitaariseen apuun tarvittavaa rahoitusta. Onkin luonnehdittu, että median hyväksymien humanitaaristen tarinoiden tulee olla sensaatiomaisia: mediaa kiinnostavat ennen kaikkea suuret uhriluvut ja kriisin laaja-alaiset vaikutukset. Toisaalta, vaikka kriisi täyttäisi sensaation piirteet, media saattaa silti jättää sen huomiotta. Largen (2007, 118) mukaan näin on käynyt esimerkiksi Kongossa 1990-luvulla, jossa edes neljän miljoonan uhriluvut eivät riittäneet kansainvälisen median huomion saavuttamiseen. (Large 2007, 118.)

Kriisien ja sotien uhrien kärsimyksestä hyötymiseen sekä massamediaan vetoavaan viestintään liittyy tietysti eettisiä kyseenalaisuuksia, mutta Punainen Risti ei itse näitä halua tuoda esille vuosiraportissa. Punaisen Ristin viestintätyyli noudattelee pitkälti humanitarismin tuttua mallia,

jossa korostuvat länsimaalaiset auttajat ja kehittyvien maiden autettavat. Esimerkiksi Punaisen Ristin presidentin Peter Maurerin kuva vuosiraportissa (ICRC: Annual Report 2016, 8) toistaa klassisen asetelman: valkoihoinen kauluspaitainen mies keskellä tummaihoisia afrikkalaisia. Samalla tavalla vuosiraportissa on kuvattu Punaisen Ristin toiminnanjohtaja Dominik Stillhart, valkoihoinen mies hänkin, pakolaisleirin lasten keskellä (ICRC: Annual Report 2016, 76). Tester (2010, viii; 19) on kuvaillut tällaisen viestintätyylin korostavan länsimaiden asemaa holhoavana ja heikommista huolta pitävänä, mikä osaltaan vahvistaa paitsi vastuullisuudentunnetta, myös käsitystä länsimaiden moraalisesta ylemmyydestä. Humanitarismin kuva- ja videomateriaalissa toistuvat roolit auttajista, jotka ovat poikkeuksetta länsimaalaisia ja parempiosaisia, sekä autettavista, jotka ovat usein etnisesti selkeästi erilaisia sekä omaksuneet passiivisen uhrin roolin. Punaisen Ristin viestintä omalta osaltaan palvelee länsimaita arvostavaa ja kehittyviä maita alentavaa ajattelutapaa, jossa valkoihoinen länsimaalainen (mies) nostetaan aina jalustalle heikompina auttajana. Heikkojen ja vahvojen roolit toistuvat paitsi kansainvälisessä mediassa, myös Punaisen Ristin omassa viestinnässä. Punaista Ristiä on arvosteltu aiemminkin sen kolonialistisista asenteista ja rassistisista stereotyyppioista: Adam Rostis (2016, 73–74) esimerkiksi kuvailee, että Punainen Risti on viestinnässään käyttänyt kolonialistisille länsivalloille tyypillisiä yleistyksiä afrikkalaisista ja muun muassa julkisesti epäillyt afrikkalaisten oppimiskapasiteettia.

Humanitarismin viestinnästä välittyy myös muita vaikuttavia käsityksiä länsimaihin, jossa median yleisö seuraa uutisointia. Tester (2010, 20) esimerkiksi huomioi, että viestintätyyli sekoittaa avustuskohdeet lahjoittajien mielessä yhdeksi ja samaksi massaksi. Esimerkiksi Afrikasta puhutaan vain ”Afrikkana”, huomioimatta että kyseinen maanosa koostuu useista, erilaisista ja eri yhteiskunnallisissa tilanteissa olevista valtioista (Tester 2010, 20). Tällainen viestintäote toistuu myös Punaisen Ristin vuosiraportissa puhumalla esimerkiksi ”konflikteista Lähi-Idässä” ja ”väkivallasta Väli-Amerikassa” (ICRC: Annual Report 2016, 76). Humanitarismin uutisoinnilla sekä sen omalla viestinnällä on suuri vaikutus siihen, miten median yleisö mieltää humanitarismin maailman, kriisialueet sekä auttajat ja autettavat.

4.3 Rahoitus

Modernin humanitarismin yhden keskeisimmän muutoksen on katsottu liittyvän sekä rahoitus pohjan että varainkeruun muutokseen (mm. Ferris 2011, Johansson 2017). Myös

Punaisen Ristin kohdalla rahoitus on yksi järjestön vuosikertomuksen keskeisimmistä teemoista, ja talousasioiden käsittelyyn on käytetty huomattavan suuri osa vuosiraportista. Korvamerkitty rahoitus on keskeisin puheenaihe. Korvamerkityllä rahoituksella tarkoitetaan sellaisia lahjoituksia, joihin liittyy lahjoittajan asettama ehto tai vaatimus rahan käyttökohteesta. Lahjoittaja voi esimerkiksi edellyttää, että lahjoitus käytetään tiettyyn maanosaan tai operaatioon. Mikäli lahjoittaja ei esitä vaatimuksia, kyse on niin kutsutusta vapaasta eli korvamerkitsemättömästä rahoituksesta. Rahoituspojan muutokseen suhtaudutaan huolestuneesti, kuten Punainen Risti useasti ilmaisee:

The decrease in flexible funding (i.e. non-earmarked or loosely earmarked contributions), which is vital to preserve the ICRC operational capacity, remained worrisome.

(ICRC: Annual Report 2016, 520.)

Punainen Risti korostaa vuosikertomuksessaan, että nykyinen epävakaa globaali ympäristö vaatii rahoituspohjaksi riittävästi korvamerkitsemätöntä rahaa, sillä tulevien kriisien sijaintia on mahdotonta ennustaa. Tiettyyn maantieteelliseen alueeseen korvamerkittyä rahoitusta voidaan käyttää vain kyseisellä alueella. Yllättäviin tilanteisiin humanitaarisen avun toimittaminen edellyttää sellaisen pohjakassan ylläpitoa, joka mahdollistaa varojen joustavan käytön yllättävien kriisien syttyessä. Toisin sanoen tarvittavan pohjakassan täytyy muodostua korvamerkitsemättömästä rahasta. Mikäli korvamerkitsemätöntä eli niin kutsuttua joustavaa rahoitusta ei ole käytettävissä, humanitaarisen organisaation vastaaminen yllättäviin kriiseihin ympäri maailmaa on hyvin hankalaa tai jopa mahdotonta. (ICRC: Annual Report 2016, 520.) Punainen Risti ei ole täysin vertailtavissa niin kutsuttujen perinteisten kansalaisjärjestöjen kanssa, ja se näkyy myös organisaation rahoituksessa. Punainen Risti on ottanut ensimmäisen pankkilainansa vuonna 2001 vastatakseen kasvaviin kenttäoperaatioiden kuluihin, joihin lahjoittajien rahoitus ei riitä. Vuonna 2016 Punaisella Ristillä oli korkovapaata lainaa yhteensä 18,6 miljoonaa Sveitsin frangia. Punainen Risti arvioi kohdanneensa vuonna 2015–2016 merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, muun muassa johtuen euron ja Sveitsin frangin välisestä valuuttakurssista. (ICRC: Annual Report 2016, 68.)

Rahoitukseen liittyvät rajoitukset ovat saaneet Punaisen Ristin luomaan luokittelun, jonka avulla rahoitus voidaan jakaa sekä niin kutsuttuun vapaaseen sekä eri tavoin korvamerkittyyn rahoitukseen. Kun annettua rahallista avustusta ei ole korvamerkitty, kyseessä on niin kutsuttu

vapaa rahoitus jonka käyttökohteen Punainen Risti voi itse päättää. Näissä tapauksissa ainoa rajoite on se, että raha tulee ylipäättään Punaisen Ristin käyttöön. Raha on voitu myös suunnata ylipäättään joko Punaisen Ristin pääkonttoriin tai kenttäoperaatioihin, jolloin järjestön oma valinnanvapaus käyttötarkoituksen suhteen on vielä melko suurta. Muita suhteellisen joustavia korvamerkittyjä rahoitusluokkia ovat tiettyyn alueeseen tai ohjelmaan liittyvät rahoitukset. Punaisella Ristillä on viisi maantieteellistä aluetta (Afrikka, Amerikka, Aasia ja Tyynimeri, Eurooppa ja Keski-Aasia sekä Lähi-Itä), joihin lahjoittaja voi suunnata avustuksen. Punaisen Ristin toimintaohjelmia on neljä: suojele, tuki, ennaltaehkäisy sekä yhteistyö. Tiukimmin korvamerkityt varat on käytettävä tiettyyn ennalta määrättyyn Punaisen Ristin operaatioon. (ICRC: Annual Report 2016, 12–18.)

ICRC arvioi, että korvamerkitsemätöntä ja vain alueeseen tai ohjelmaan korvamerkittyä rahoitusta eli niin kutsuttua joustavaa rahoitusta tulisi olla 35-40 % kaikesta rahoituksesta. Viime vuosina korvamerkityn rahoituksen osuus on kuitenkin ollut jatkuvassa nousussa, ja täysin korvamerkitsemätön sekä alue- tai ohjelmakorvamerkitty rahoitus muodostivat vuonna 2016 vain 30 % Punaisen Ristin kokonaisrahoituksesta. Tämä on Punaisen Ristin historian alhaisin lukema. Vuonna 2010 vastaavan rahoituksen osuus on ollut vielä 41 %. Täysin korvamerkitsemätöntä rahaa vuonna 2016 joustavan rahoituksen osuudesta oli 22,6 %, mikä tarkoittaa 3,4 % laskua edellisestä vuodesta. (ICRC: Annual Report 2016, 69; 520.) Tiukemmin korvamerkityn rahoituksen osuuden ollessa jopa 70 % (2016) kokonaisrahoituksesta, vaikuttaa varsin selvältä, ettei Punainen Risti pysty itsenäisesti päättämään omasta humanitaarisesta toiminnastaan. Rahoitus luo toiminnalle tietynlaiset kehykset, joiden sisällä Punainen Risti pystyy toimimaan. Sellaiset operaatiot jotka saavat kansainvälisten lahjoittajien huomion, keräävät huomattavasti enemmän rahoitusta, ja näin ollen myös Punaisen Ristin resurssit keskittyvät näihin kyseisiin operaatioihin. Punaisen Ristin periaatteet puolueettomuudesta ja tasapuolisuudesta eivät voi toteutua silloin kun toiminnan edellytyksenä oleva rahoitus ei ole puolueetonta eikä tasapuolista.

Punainen Risti selkeästi toivoo, ettei humanitaarisen työn rahoitustrendi jatkuisi kohti tiukempaa korvamerkintää: ”*The ICRC continues to encourage donors to ease their constraints, while maintaining its commitment to use funds as efficiently as possible*” (ICRC: Annual Report 2016, 19). Vuosiraportissa ei kuitenkaan varsinaisesti puhuta konkreettisista keinoista, joilla

Punainen Risti pyrki vaikuttamaan korvamerkityn rahoitusosuuden vähentämiseen tai korvamerkinnän joustavuuteen. Vuosiraportti kertoo Punaisen Ristin käsitelleen asiaa useissa korkean tason tapaamisissa valtiollisten lahjoittajiensa kanssa, mutta keskustelujen tuloksellisuudesta ei ole mainintaa. Punainen Risti tunnustaakin, että nykyinen rahoitustrendi on sen omien pyrkimysten vastainen. (ICRC: Annual Report 2016, 68.)

Punaisen Ristin kansainvälinen komitea argumentoi, että sen toiminnallinen joustavuus vähenee suorassa suhteessa rahoituksen korvamerkinnän vaativuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatio ei pysty toimimaan joustavasti ja käyttämään rahaa siellä missä sen nähdään olevan eniten tarpeen, vaan rahat ovat sidoksissa lahjoittajan toivomuksiin. Mitä vähemmän Punaisella Ristillä on vapaata rahoitusta, sitä huonommin se pystyy vastaamaan äkillisiin kriiseihin ympäri maailmaa. Suuret konfliktit ja luonnonkatastrofit edellyttävät isoa pohjakassaa, joka pystytään tarvittaessa valjastamaan henkilöstön ja tarvittavan kaluston hankkimiseen avustuspaikalle. Tällä hetkellä Punaisen Ristin täysin korvamerkitsemättömän rahoituksen osuus on kuitenkin jatkuvassa laskussa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kriiseihin ei voida vastata tasapuolisesti, vaan ratkaisevaa on ennen kaikkea missä kriisi tapahtuu maantieteellisesti ja onko sinne valmiiksi kerättyä rahoitusta. Hätäapurahoituksen keräämisessä puolestaan ensisijaista on se, kuinka paljon kohde koskettaa pääosin länsimaalaisia lahjoittajia. Punainen Risti itse myös esittää, että vaikeasti tavoitettavien kohteiden auttaminen vaatii turvakseen korvamerkitsemätöntä rahoitusta. (ICRC: Annual Report 2016, 69) Uhkakuvana korvamerkinnän lisääntymisessä ja rahoituksen sidonnaisuudessa on se, että maailmaan saattaa muodostua alueita jotka eivät saavuta tarvittavaa rahoitusta, jotta niillä voitaisiin tarpeen tullessa toimittaa humanitaarista apua. On jo olemassa sellaisia avustuskohteita jotka ovat muiden humanitaaristen toimijoiden, siis pienempien kansalaisjärjestöjen, resurssien ulottumattomissa. Punainen Risti on humanitaarisista toimijoista isoimpia. Mikäli senkään resurssit eivät riittäisi näiden kohteiden tavoittamiseen, ei apua voida jakaa tasapuolisuuden periaatteen mukaisesti eli riippuen ainoastaan avun tarpeesta, vaan tosiasiaassa avun saanti määräytyisi täysin taloudellisten edellytysten mukaan.

Korvamerkitty rahoitus nähdään haitaksi organisaation tavoittelemille edunsaajille eli humanitaarisen avun vastaanottajille. Erilaisten korvamerkittyjen rahojen hallinnointi ja niiden käytöstä raportointi lahjoittajille tuottaa myös paljon hallinnollista työtä niin pääkonttorissa kuin

kentälläkin. Rahoitukseen liittyy yhä enemmän vaatimuksia avustuksilla tehdyn työn ja sen tuloksellisuuden raportoinnista. Hallinnollisen työn lisääntyminen tarkoittaa lisääntyviä henkilöstökuluja ja näin ollen lisää humanitarismin rahoituksen tarvetta, vaikka tämä lisärahoitus ei suuntaudu suoraan humanitaariseen kenttätööhön. (ICRC: Annual Report 2016, 19; 69.) Korvamerkinnän yleistyttyä Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on joutunut tekemään linjauksia sellaisista korvamerkintävaateista, jotka eivät ole hyväksytyjä. Tällaisia ovat esimerkiksi vaatimukset käyttää rahoitus tavalla, joka on Punaisen Ristin periaatteiden vastainen. Näin ollen rahoitusta ei voida ohjata vain esimerkiksi tietyn uskonnollisen tai etnisen ryhmän hyväksi, sillä tämä olisi puolueettomuuden ja tasapuolisuuden periaatteiden vastaista. Punainen Risti ei myöskään hyväksy lahjoituksia joiden käyttöalue olisi rajattu vain tiettyyn osaan avustettavasta valtiosta, tai joiden lahjoittajat vaativat operaatiolle sellaista näkyvyyttä, joka voisi vaarantaa järjestön henkilökunnan tai avustettavat ihmiset. Toisaalta vuosiraportissa huomautetaan, että Punaisen Ristin kansainvälinen komitea voi poikkeustapauksissa hyväksyä korvamerkittyä rahoitusta tiettyyn tarkkaan määriteltyyn operaatioon. (ICRC: Annual Report 2016, 19.) Esitetyt vaateet kuitenkin osoittavat, että lahjoittajat pyrkivät ohjailemaan järjestön toimintaa haluamaansa suuntaan. Rahoitukseen liittyy kiinteästi lahjoittajien motiiveja.

Rahoituksen ja toiminnan raportointi tuodaan useita kertoja esille Punaisen Ristin vuosiraportissa – onhan itse massiivinen vuosiraportti yksi esimerkki siitä, kuinka järjestö pyrkii selvittämään itseään kannattajilleen ja ennen kaikkea rahoittajilleen. Järjestön oma huomio on, että raportointiin ja tilivelvollisuuteen rahoittajille kuluu paljon päämajan resursseja, mutta toisaalta tuloksellisuuden raportointia pidetään tärkeänä. Punainen Risti on vastuussa avunsaajille sekä lahjoittajille: omien sanojensa mukaan organisaation kuuluu jatkuvasti kehittää omaa tehokkuutta ja vaikuttavuuttaan sekä taata että lahjoittajien varat on käytetty optimaalisesti (ICRC: The Annual Report 2016, 22). Barnett & Weiss (2008, 44) ovat arvioineet, että monet humanitaariset järjestöt pyrkivät mittaamaan toimintansa tuloksellisuutta, usein rahoittajien vaatimuksesta. On kuitenkin vaikeaa luotettavasti mitata humanitaarisen toiminnan tuloksia, etenkin eettisiä. Suurten tulosten, kuten pelastettujen henkien lukumääriin, liittyvät tavoitteet voivat olla vahingollisia, sillä humanitaarinen järjestö saattaa epähuomiossa pitkittää konfliktia yrittäessään pelastaa vielä yhden joukon ihmisiä. Tällaisissa tapauksissa on vaikea määrittää toiminnan eettisyyttä, sillä on miltei mahdotonta dokumentoida pelastettujen ja menetettyjen ihmishenkien määrää suhteessa humanitaariseen toimintaan. (Barnett & Weiss

2008, 44.) Punaisen Ristin tapauksessa ilmeiseltä näyttää, että humanitaaristen järjestöjen on entistä enemmän mukauduttava rahoittajien vaatimuksiin sekä luotava rakenteita, joiden avulla rahoittajat voivat seurata humanitaarisen työn tuloksellisuutta. Humanitaariset järjestöt joutuvat tekemään paljon ”asiakaspalvelutyötä” pitääkseen lahjoittajat tyytyväisinä. Punainen Risti kuvaileekin lahjoittajien ”tarpeisiin vastaamista” näin:

”Work began on enhancing the ICRC’s reporting tools to meet donors need more effectively; a survey was conducted among donors to guide the design of an improved reporting platform that will eventually replace the Extranet. The design of certain documents was transformed, in an ongoing push to make them clearer and more reader-friendly. The ICRC’s capacity to produce short and timely reports, in case of sudden crisis, was also enhanced.”

(ICRC: Annual Report 2016, 70.)

Humanitaaristen järjestöjen rahoituspohjan on huomioitu asettavan kysymyksiä humanitaaristen periaatteiden, kuten puolueettomuuden ja riippumattomuuden, toteutumisesta. Järjestöt joutuvat kenties läheisempään yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa kuin mitä ne itse toivoisivat. Toimintakertomuksessaan vuodelta 2016 Punainen Risti mainitsee: “[t]he ICRC further intensified its engagement with donor governments, enabling it to close the gap between financial income and expenditure at year’s end.” (ICRC: Annual Report 2016, 45). Valtioiden osuus Punaisen Ristin tärkeitä sekä suurimpia rahoittajia, kuten vuosikertomuksen talousosiotakin selviää. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea sai vuonna 2016 rahallisia lahjoituksia yhteensä 1,655 miljardia sveitsin frangia (1,466 miljardia euroa, muunnettu 16.02.2018). Hallituksilta saatujen lahjoitusten osuus oli suunnilleen sama kuin edellisellä vuonna, 84,4 % kokonaislahjoituksista. Tämän lisäksi Euroopan komission osuus oli 9,7 %. Valtioiden ja Euroopan komission osuus Punaisen Ristin rahoituksesta on siis massiivinen 94,5 %. (ICRC: Annual Report 2016, 68; 70.) Valtioiden rahoitukseen on humanitarismin tutkimuksessa tulkittu liittyvän kyseenalaisia seikkoja, etenkin edellä mainittuihin puolueettomuuden ja riippumattomuuden periaatteisiin liittyen. Ferris (2011, 228–229) pitää humanitarismin rahoitusta ylipäätään erikoisena järjestelmänä. Kourallinen valtioiden hallituksia rahoittaa suurimman osan humanitarismista ja varsinaisen työn tekevät kansalaisjärjestöt tai hallitustenväliset toimijat. Kansainväliset kansalaisjärjestöt toimivat ikään kuin lahjoittajahallitusten urakoitsijoina tai liikekumppaneina, toteuttaen ohjelmia joita ne saavat

joko hallituksilta tai YK:n toimielimiltä. Erikoisen tästä sopimusasettelusta tekee se, että kansainväliset järjestöt väittävät tästä huolimatta toimivansa itsenäisesti. (Ferris 2011, 228–229.)

Barnett (2011, 4–5) puolestaan argumentoi valtioiden tuen olevan merkki siitä, että ne toivovat ulkopoliittisten intressiensä edistyvän humanitaarisen toiminnan kautta. Valtioiden apuun liitetään usein taka-ajatuksia. Tästä näkökulmasta mielenkiintoista onkin, että Punaisen Ristin kansainvälisen komitean suurimpana valtiollisena tukijana on säilynyt Yhdysvallat. Yhdysvaltojen osuus koko Punaisen Ristin lahjoituksista on valtava – 24,6 % (407,2 miljoonaa sveitsin frangia) (ICRC: Annual Report 2016, 68). Yhdysvallat on esimerkki siitä, että hallituksen humanitarismille tarjoama taloudellinen apu ei tarkoita välttämättä sitä, että valtio olisi sitoutunut humanitaarisiin periaatteisiin tai tavoitteisiin. Siinä missä merkittävistä lahjoittajamaista esimerkiksi Norja on toiminnassaan hyvin sitoutunut kansainvälisen humanitaarisen lain noudattamiseen ja suojelemiseen, tutkimusten mukaan Yhdysvaltojen pisteet vastaavissa kohdissa ovat huomattavasti keskimääräistä heikompia. Humanitaarisesta näkökulmasta huolestuttavaa on myös esimerkiksi Yhdysvaltojen osoittama kunnioituksen puute ihmisoikeuksia kohtaan. (Ferris 2011, 234.)

Punainen Risti korostaa läpi vuosikertomuksen omaa itsenäisyyttään, joka on yksi sen merkittävimmistä periaatteista. Vuosiraportissa (2016, 67) asiaa toistetaan esimerkiksi näin: ” – *the ICRC needs to carry out its humanitarian activities while upholding its independence*”. Vahva rahoituspohja nimenomaan hallituksilta vaikuttaa todellisuudessa paljon organisaation itsenäisyyden mahdollisuuksiin. Vuosikertomuksessaan Punainen Risti mainitsee useasti läheisten välien pitämisen eri rahoittajahallituksiin sekä tiiviin yhteistyön tärkeyden (esim. ICRC: Annual Report 2016, 69–70.) Ferris (2011, 231) asettaakin kyseenalaiseksi sen, kuinka itsenäisinä humanitaarisia järjestöjä voidaan pitää, mikäli ne saavat rahoituksensa sellaisilta osapuolilta, jotka käytännössä välillisesti käyttävät humanitaarisia järjestöjä toteuttamaan omia ulkopoliittisia suunnitelmiaan.

Huomattavaa on myös se, että Punaisen Ristin suurimmat rahoittajahallitukset eivät ole mitä tahansa hallituksia, vaan nimenomaan länsimaisia hallituksia. Punaisen Ristin kolme suurinta lahjoittajaa vuonna 2016 olivat Yhdysvallat (24,6 % kokonaisrahoituksesta), Iso-Britannia (13,5 %) ja Euroopan komissio (9,7 %) (ICRC: Annual Report 2016, 68.). Kehittyvillä mailla ei ole

vastaavanlaisia mahdollisuuksia tukea humanitaarista toimintaa taloudellisesti. Toisaalta humanitarismi on nähty läpi historian nimenomaan länsimaisena toimintana ja vaikka muitakin auttamisjärjestelmiä on, Johansson (2013a, 13) argumentoi, että kansainvälisesti länsimainen humanitarismi on täysin hallitsevaa sekä rahallisesti että ideologisesti. Tämä näkyy myös Punaisen Ristin rahoituksessa. *The Donor Support Group* on Punaisen Ristin oma kokoonpano merkittäviä lahjoittajahallituksia, jolle Punainen Risti vuosittain järjestää muun muassa erilaisia keskustelufoorumeita liittyen humanitarismin rahoitukseen. Ryhmään kuuluu 19 valtiota sekä Euroopan komissio. Huomionarvoista on se, että tässä päälahjoittajien ryhmässä on vain kaksi ei-länsimaalaista hallitusta: Kuwait ja Saudi-Arabia. Loput 17 toimijaa ovat länsimaalaisia – mukana ei siis ole esimerkiksi yhtään Afrikan tai Etelä-Amerikan valtiota. Punaisen Ristin kaltaisten humanitaaristen jättiläisten tukeutuessa vahvasti miltei pelkästään länsimaiseen rahoitukseen, on aiheellista kyseenalaistaa jälleen kerran organisaation periaatteet itsenäisyydestä ja toisaalta myös puolueettomuudesta. Humanitarismilla on tärkeä paikka kansainvälisessä politiikassa ja tutkijat ovat argumentoineet (mm. Barnett 2011), että länsimaiset hallitukset tukevat humanitaarista toimintaa nimenomaan tavoilla, jotka hyödyttävät niiden omia länsimaisia intressejä maailmanpolitiikassa. Punainen Risti on aktiivisesti pyrkinyt kasvattamaan yksityisiltä tahoilta saatavaa rahoitusta:

”The ICRC strengthened its engagement with corporations, research institutes and academic circles by organizing an international event on health-sector innovations and building the partnership with the World Economic Forum.”

(ICRC: Annual Report 2016, 70.)

4.4 Militarisoituminen

Huolimatta siitä, että Punainen Risti läpi vuosikertomuksensa korostaa työnsä puolueettomuutta, tasapuolisuutta sekä riippumattomuutta, sen yhteistyö armeijan sekä muiden voimankäyttäjien kanssa näyttää varsin tiiviiltä. Ottaen huomioon Punaisen Ristin historian, työskentely sotilaiden läheisyydessä ei ole organisaatiolle mitään uutta. Punaisen Ristin syntyhän perustuu nimenomaan haavoittuneiden sotilaiden auttamiseen sekä sotakentillä toimimiseen. Moderniin humanitarismiin ja etenkin militarisoitumiseen ilmiönä on kuitenkin liitetty sellaisia sotilaallisen yhteistyön ulottuvuuksia, jotka vaarantavat humanitaaristen

periaatteiden toteutumisen. Tässä aluvuossa tarkastellaan Punaisen Ristin yhteistyötä armeijan sekä sotilasorganisaatioiden kanssa.

Punaisen Ristin keskeisimpiä tehtäviä maailmanlaajuisesti on kansainvälisen humanitaarisen oikeuden parissa tehtävä valistus- ja tarkkailutyö. Juuri tämän humanitaarisen oikeuden nimissä Punainen Risti suorittaa paljon erinäisiä valistus- ja neuvotteluoperaatioita, vierailen eri valtioiden armeijan, poliisin, turvallisuusjoukkojen ja valtionjohdon luona. Yhteistyö on myös arkipäiväistä, sillä Punaisen Ristin työntekijät ovat jatkuvasti kenttäoperaatioilla tekemisissä armeijan sekä poliisin kanssa esimerkiksi työskennellessään rajanylityspaikoilla tai jäljittäessään kadonneita henkilöitä (ICRC 29.10.2010). Kyse on myös Punaisen Ristin oman aseman turvaamisesta: elintärkeää organisaatiolle on varmistaa, että sillä on tarvittaessa pääsy alueille missä humanitaarista apua tarvitaan. Tässä mielessä erinäiset vierailut ja yhteistyö ovat mielletävissä myös tietynlaiseksi humanitaariseksi diplomatiaksi. Koska Punaisen Ristin on kuitenkin tiukasti onnistuttava puolueettoman julkisuuskuvan ylläpitämisessä, järjestö painottaa yhteistyön liittyvän kansainvälisen humanitaarisen oikeuden edistämiseen. Ilman humanitaarisen lainsuojelijan viittaa Punaisen Ristin vuorovaikutus muun muassa NATO:n ja Yhdysvaltojen armeijan kanssa vaikuttaisi huomattavasti epäilyttävämmältä.

Punaisen Ristin asema humanitaarisen oikeuden edistäjänä ja suojelijana on kansainvälisesti tunnustettu. Tämän vuoksi Punaisella Ristillä on pääsy myös moniin korkeatasoisiin tapaamisiin sekä kongresseihin, jotka eivät ole auki tavallisille humanitaarisille järjestöille. Toisaalta humanitaarinen oikeus on niin kiinteä osa Punaista Ristiä, että rajanvetoa humanitaarisen työn ja humanitaarisen oikeuden edistämistyön välillä on usein mahdotonta tehdä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että Punaisen Ristin yhteistyö esimerkiksi armeijan ja poliisin kanssa ei ole helposti erotettavissa organisaation muusta toiminnasta. Vuosikertomuksessaan Punainen Risti korostaa vuorovaikutuksen tärkeyttä suhteessa armeijoihin ympäri maailmaan. Punaisen Ristin työntekijät ovat vuoden 2016 aikana osallistuneet moniin tapahtumiin, kuten useampaan NATO:n kokoukseen. (ICRC: Annual Report 2016, 58–59.) On selvää, että Punainen Risti on osaltaan toivottu vierailija monissa sotilasaiheisissa tapahtumissa. Kuten Hammond (2008, 180) on aiemmin argumentoinut, humanitarismin militarisoitumista on nimenomaan se, että humanitarismissa on tullut kiinteä osa poliittista strategiaa ja humanitaarista avustustyötä halutaan integroida sotilaalliseen toimintaan. Sotilaallinen tai poliittinen toiminta saa usein

suurelta yleisöltä negatiivisen vastaanoton, kun taas humanitaarisen työhön suhtaudutaan lähtökohtaisesti positiivisesti (Hammond 2008, 180). Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että NATO:n kaltaiset toimijat toivottavat Punaisen Ristin kaltaiset toimijat tervetulleiksi kokouksiinsa ja esiintyvät mielellään julkisuudessa yhdessä humanitaaristen aatteiden kanssa.

Vuosikertomuksen mukaan: ”[c]ontinued emphasis was placed on reinforcing institutional relationships with the French *État-Major de Armées*, the Russian Ministry of Defence and the United States Armed Forces, particularly the United States Africa Command.” (ICRC: Annual Report 2016, 58–59.) Tapaamisten tavoitteena on ollut keskustella sodankäynnin keinoista ja menetelmistä sekä niihin liittyvistä humanitaarista huolenaiheista. Vuonna 2016 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea on myöntänyt 47 eri valtion armeijan upseereille stipendejä, joilla he ovat voineet osallistua kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevaan koulutukseen Italiassa. Operationaalisella tasolla Punainen Risti on jatkuvassa yhteydessä niiden valtioiden kanssa, jotka ovat mukana aseellisissa selkkauksissa. (ICRC: Annual Report 2016, 58–59.) Yhteistyön tekeminen näyttäisi liittyvän paisti humanitaarisen oikeuden edistämiseen, myös Punaisen Ristin oman aseman turvaamiseen. Epäilemättä tärkeiden kansainvälisten tahojen (mm. edellä mainitut Venäjän puolustusministeriö sekä Yhdysvaltojen armeija) tapaaminen liittyy pitkälti siihen, että läheisten välien säilyttäminen takaa Punaiselle Ristille muita järjestöjä paremmat mahdollisuudet humanitaarisen toiminnan rahoittamiseen sekä toteuttamiseen. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mainostaminen on myös Punaisen Ristin etujen mukaista, sillä laki määrää humanitaaristen toimijoiden päästämisestä konfliktialueille. Näin ollen lain tuntemus ja noudattaminen edistävät Punaisen Ristin toimintaa, kuten järjestö itsekin tunnustaa: ”*To improve its access to the field, the ICRC continued to work closely with countries contributing troops to peacekeeping operations.*” (ICRC: Annual Report 2016, 59).

Vaikka Punaisen Ristin osallisuus varsinaisissa humanitaarisissa interventioissa jää epäselväksi, eikä vuosiraportissa organisaatio ainakaan julkisesti tunnusta kannattavansa niitä, humanitarismin militarisoituminen näkyy silti myös Punaisen Ristin humanitaarisessa työssä. Humanitaarisen tilan kaventuminen, jota kuvaillaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa, liittyy olennaisesti myös armeijan operoimiseen humanitaarisen työn välittömässä läheisyydessä. Näin Punainen Risti esittää huolensa esimerkiksi terrorismin vastaisista toimista, jotka kaventavat humanitaarista tilaa:

”The ICRC strove to diminish the risk that counter-terrorism policies would reduce the humanitarian space needed to conduct neutral, impartial and independent humanitarian activities. It recommended to States that counter-terrorism measures not be applied to humanitarian activities carried out by impartial humanitarian organizations.”

(ICRC: Annual Report 2016, 55.)

4.5 Humanitaarisen tilan kaventuminen

Tässä viimeisessä alaluvussa tarkastellaan huomioita, joita Punainen Risti itse esittää vuosikertomuksessaan liittyen humanitaarisen tilan muutokseen. Vuosi 2016 oli humanitarismin kannalta ennätysrikkova: komitean presidentin Peter Maurerin mukaan humanitarismin rahoitus oli suurempi kuin koskaan, ihmisiä sijoitettiin uudelleen pakon edessä enemmän kuin ikinä ennen sitten toisen maailmansodan ja humanitaarista apua tarvitsevien määrä kohosi jälleen huimasti (ICRC: Annual Report 2016, 8). Vaikka Punainen Risti korostaa ulkoisessa viestinnässään erottautumistaan politiikasta, ei sekään ole sokea huomioille poliittisesta kontekstista, jossa se operoi. Punaisen Ristin vuosikertomuksessa organisaatio ilmaisee pettymyksensä siihen, että myös vuotta 2016 leimasi poliittisten ratkaisujen poissaolo humanitaarisissa kriiseissä. Esimerkiksi Lähi-Idän kriisin pitenemistä pidetään yhdistelmänä paikallisia epäkohtia, vihamielisyyksiä sekä geopolittisiä intressejä. Punainen Risti pitää kansainvälisten ongelmien hoitamisen ainoana ratkaisuna niiden alkuperäisten syiden hoitamista, ja nämä alkuperäisyydet monissa konflikteissa ovat epäilemättä poliittisia. (ICRC: Annual Report 2016, 76.)

Humanitaarinen ala on jatkuvassa kasvussa, mutta saman aikaisesti auttamisen kohtaa yhä enemmän haasteita: avustustyö on turvattomampaa, apua tarvitsevien ihmisten tavoittaminen vaikeampaa sekä humanitaarista oikeutta rikotaan toistuvasti. Aiemmin Ferris (2011, 175) sekä Hammond (2008, 172–180) ovat argumentoineet, että väkivaltaisuuDET ja hyökkäykset avustustyöntekijöitä kohtaan, sekä avustustyöntekijöiden pääsyn evääminen tapahtumapaikoille, ovat seurausta humanitarismin suojelevien periaatteiden, eli tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja itsenäisyyden heikentymisestä. Periaatteiden heikentymisen myötä humanitarismia on pidetty yhä enemmän länsimaiden agenttina, mikä on johtanut avustustyön toteuttamisen vaikeuteen sekä alan turvattomuuteen. Punainen Risti vaikuttaa itse tiedostaneen periaatteiden merkityksellisyyden, ja korostaa myös noudattavansa

niitä. Punainen Risti kuvailee muun muassa joutuvansa rajoittamaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa suojatakseen omien periaatteidensa noudattamista:

”The ICRC is also committed to facilitating coordination with other actors while preserving its neutrality, impartiality and independence. It has welcomed the various UN initiatives for humanitarian reform – including the cluster approach, although, as a neutral and independent organization, it is unable to be a formal part of the cluster approach.”

(ICRC: Annual Report 2016, 35.)

Edellä kuvatussa tapauksessa Punaisen Ristin esiintyminen itsenäisenä organisaationsa vaikuttaa kuitenkin lähinnä näennäiseltä, sillä se samanaikaisesti kertoo kannattavansa YK:n toimintatapoja, mutta ei halua olla virallisesti mukana niissä. Kaikin puolin Punaisen Ristin toiminnasta ja sen kuvailusta vuosiraportissa käy kuitenkin selväksi, että organisaation yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on todella tiivistä, vaikkakin Punainen Risti varmasti itse kuvailee tätä yhteistoimintaa epäviralliseksi. Punainen Risti kuitenkin korostaa, että yhteistyö muiden humanitaaristen toimijoiden kanssa on tärkeää, jotta voidaan välttää saman avun toimittaminen useamman järjestön toimesta samaan paikkaan, ja toisaalta myös avun puuttuminen joltain alueelta. Kyse on myös humanitaarisen vasteen maksimoinnista. Todellisuudessa Punaisen Ristin on siis tehtävä tiivistä ja sitoutunutta yhteistyötä monien toimijoiden, myös YK:n, kanssa. Tämän vuoksi organisaation itsenäisyyden määritelmä ei ole täysin vakuuttava, kuten on huomattu myös aiemmista luvuista koskien esimerkiksi Punaisen Ristin rahoituksen sitoutuneisuutta länsimaisiin hallituksiin sekä mediaan.

Punaisen Ristin viestinnässä toistetaan organisaation omia periaatteita, ja toiminnasta puhuttaessa vuosiraportissa vedotaan jatkuvasti etenkin tasapuolisuuteen, puolueettomuuteen sekä itsenäisyyteen. Barnett (2011, 169) toteaa kuitenkin, että humanitarismin periaatteiden korostaminen on lähinnä keino saada suuri yleisö luottamaan siihen, että järjestöt todella noudattavat niitä. Korostamiselle on tarvetta, sillä läheinen yhteistyö valtioiden kanssa on tulehduttanut välejä sekä humanitarismin sisällä että sen ulkopuolella. Periaatteisiin vetoamisella yritetään vakuuttaa, ettei humanitaarisilla järjestöillä ole edelleenkaan osaa mihinkään poliittiseen, eikä valtioiden mukaantulo ole muuttanut humanitarismin perusperiaatteita. Periaatteiden ympärille käpertyminen voidaan kuitenkin nähdä vain

näennäisenä puolustuskeinona sille kritiikille, jota valtioiden kanssa työskenteleminen aiheuttaa. (Barnett 2011, 169.)

Periaatteiden ja humanitarismin yleinen kyseenalaistettavuus heijastuu Punaisen Ristin toimintaan muun muassa avustustyön turvattomuutena, kuten Ferris (2011, 175) ja Hammond (2008, 172–180) edellä argumentoivat. Vuosiraportissaan Punainen Risti ilmaisee selkeästi huolensa humanitarismin vaarallisuudesta ja siihen liittyvistä riskeistä:

“Security incidents remained a major concern.”

(ICRC: Annual Report 2016, 44.)

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden tulisi teoriassa taata avustusjärjestöjen sekä itse auttajien turvallisuus. Kuitenkin viime vuosina tapahtuneet, eri avustusjärjestöjen työntekijöihin kohdistuneet väkivallan teot ovat osoittaneet, etteivät humanitaariset toimijat enää nauti täydellisestä koskemattomuudesta. Presidentti Peter Maurer kirjoittaa vuosiraportissa 2016, että avua tarvitsevien tavoittaminen on järjestön keskeinen haaste, mutta niin on myös Punaisen Ristin oman henkilökunnan turvallisuuden sekä suojan varmistaminen. Vuoden 2016 aikana yhteensä kuusi Punaisen Ristin työntekijää kidnapattiin ja yksi kuoli Afrikassa tapahtuneessa hyökkäyksessä. Yksi vuoden 2015 lopussa kidnapatuista työntekijöistä vapautettiin kymmenen kuukauden vangitsemisen jälkeen. Syyriassa 2013 kaapatujen kohtalo on edelleen epäselvä. Riskien jatkumisen vuoksi kenttäoperaatioissa toimivaa henkilökuntaa on koulutettu turvallisuus- ja riskinhallinta-asioissa. (ICRC: Annual Report, 8; 44; 77.)

Työntekijöiden turvallisuuden asettamisen järjestön keskeiseksi haasteeksi kertoo paitsi konfliktien keskellä työskentelyn vaarallisuudesta, myös työntekijöihin kohdistuvasta vihamielisyydestä. Suomen ulkoministeriö on uutisoinut vuoden 2016 väkivaltatilastoista otsikolla *”Humanitaarinen työ yhä riskialttiimpaa.”* Artikkelissa todetaan, että vuonna 2016 maailmalla eri järjestöjen humanitaarisiin operaatioihin osallistuneista työntekijöistä 288 joutui väkivallan tai muun turvallisuutta uhkaavan selkkauksen kohteeksi ja 89 kidnapattiin. Surmansa sai yhteensä 101 työntekijää. Suomen Ulkoministeriön Claus Jerker Lindroos kommentoi asiaan näin: *”Turvallisuustekijöistä on viime vuosina tullut merkittävä rajoite humanitaariselle toiminnalle ja avunannolle. Punaisen Ristin tai YK:n tunnuksia ei enää kaikissa konflikteissa kunnioiteta aikaisempaan tapaan eivätkä ne näillä alueilla suojaa avustustyöntekijöitä. Avun*

perille toimittamista pyritään yhä useammin tietoisesti vaikeuttamaan konfliktin jonkin osapuolen toimesta.” (Ulkoministeriö 18.08.2017.)

Vuoden 2017 loppupuolella Reuters (09.10.2017) uutisoi Punaisen Ristin vähentävän toimintaansa Afganistanin alueella. Syynä on paitsi Lähi-Idässä, myös Afrikassa tapahtuneet työntekijöiden kaappaukset sekä surmat. Verrattuna vuoden 2016 yhteen kuolonuhriin, vuoden 2017 aikana Punaisen Ristin työntekijöitä kuoli yhteensä seitsemän. (Reuters 09.10.2017.) Vuonna 2016 Yle (08.10.2016) haastatteli Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avustustyön johtajaa Kalle Lööviä. Löövin mukaan siihen mennessä Punaisen Puolikuun palveluksessa olleiden työntekijöiden tapettujen määrä (54) oli ennenkuulumattoman suuri. Löövin mukaan työntekijöiden surmaaminen on tarkoituksellista ja sen päämäärä on estää avun perillemeno. (Yle 08.10.2016.) Avustustyöntekijöihin kohdistuneet hyökkäykset on usein liitetty kysymykseen järjestön puolueettomuudesta. Suomen Punaista Ristiä edustava Löövi pitää puolueettomuutta turvallisuuden tärkeimpänä takaajana: *”Riskialttiissa ympäristöissä järjestöjen ammattimaisuus, luotettavuus ja kyky luoda suhteet kaikkiin konfliktin osapuoliin korostuvat. Työntekijöiden turvallisuuden tärkein tae on se miten tasapuoliseksi avustustoiminta mielletään.”* (Ulkoministeriö 18.08.2017).

Humanitarismia koskevassa tutkimuksessa avustustyöntekijöihin kohdistuviin hyökkäyksiin ei ole löydetty korrelaatiota maan väkivaltaisuuden ja hyökkäysten todennäköisyyden välillä. Tilastollisesti eniten hyökkäyksiä on tapahtunut Afrikan maissa, kuten Somaliassa, Kongossa ja Keniassa. Sen sijaan tutkimuksissa on huomattu avustustyöntekijöihin kohdistuvien hyökkäysten johtuvan lähinnä poliittisista motiiveista. Sotilaalliset interventiot avustusalueella luovat usein humanitaarisen työn tekijöille hyvin epävakaan työskentely-ympäristön, missä hyökkäykset kohdistetaan poliittisista ja taktisista syistä avustustyöntekijöihin. Punainen Risti on saanut näistä hyökkäyksistä selkeästi osansa: muun muassa vuosina 1996 ja 2001 sen avustustyöntekijöitä on murhattu suunnitelmallisen oloisesti kuusi kerrallaan kumpanakin vuonna. Irakissa vuonna 2003 kohdistettiin pommituksia Punaisen Ristin toimistoihin YK:n päämajan ohella. (Hammond 2008, 174–175; 184.)

Punaisen Ristin vuosiraportissa esiintyvä huoli työntekijöiden turvallisuudesta lienee siis aiheellinen. Vaikka Hammond (2008, 174–175) painottaa, etteivät humanitaarisen työn tekijöihin kohdistuvat hyökkäykset ole uusi inventio, hän kuitenkin arvioi humanitarismin

muutoksen vahvistaneen työntekijöiden kokemusta turvattomuudesta. Humanitaarisen toimikentän laajetessa lähes räjähdysmäisesti mukaan on tullut paljon uusia organisaatioita. Samalla toimikentällä on myös yhä enemmän sotilaallisia operaatioita. Keskeinen uhka humanitaarisille toimijoille on tasapuolisuuden ja puolueettomuuden periaatteiden hälveneminen: niistä on joustettu yhä enenevässä määrin, ja sen kautta ne ovat menettäneet suojelevan voimansa. Pommitukset humanitaarisia järjestöjä vastaan ovat paljastaneet, etteivät Punaisen Ristin kaltaiset logot enää tuo tarvittavaa suojaa avustustyöntekijöille. Punainen Risti on joka alkanut operoimaan ilman tunnuksiaan esimerkiksi Irakissa, sillä tunnusten on joissain tilanteissa ajateltu lisävään väkivaltaisuuksien riskiä. (Hammond 2008, 174–175; 184.)

Edellä esitellysti on selvää, ettei humanitarismi nauti enää ehdotonta kunnioitusta ja koskemattomuutta maailman konfliktialueilla. Humanitaarisiin toimijoihin kohdistuvaa epäluuloa ja aggressiota on selitetty ensisijaisesti globaalien ja universaalien humanitarismin periaatteiden heikentymisellä (mm. Ferris 2011, 175; Hammond 2008, 172–180). Puolueettomuuden periaate on kärsinyt esimerkiksi sen takia, että humanitaaristen organisaatioiden on nähty tekevän liikaa yhteistyötä ja olevan liian läheisiä eri valtioiden kanssa (Barnett & Weiss 2008, 35). Humanitarismin katsotaan siirtyneen puolueettomasta auttamisesta länsimaisten poliittisten, taloudellisten ja uskonnollisten ideologioiden tukemiseen (Ferris 2011, 175). Länsimaalaisuus ja tiivis yhteistyö näkyvät myös Punaisen Ristin toiminnassa, joka kertoo panostaneensa yhteistyöhön eri valtioiden kanssa, sillä ne tarjoavat tärkeän väylän toiminnan rahoitukseen (ICRC: Annual Report 2016, 45).

Humanitaarisen tilan kaventumiseen vaikuttavat paitsi humanitarismin alkuperäisten periaatteiden kyseenalaistuminen ja väkivaltaisuuudet, myös humanitarismin oikeudellisen perustan loukkaukset. Punaisella Ristillä on historiassa ollut merkittävä vaikutus kansainväliseen humanitaarisen oikeuden (*international humanitarian law, IHL*) syntyyn ja kehitykseen (Douzinas 2013, 140). Tämän vuoksi Punaista Ristiä on myös pidetty lain tärkeimpänä suojelijana (Ferris 2011, 2). Vuosiraportissa 2016 Punainen Risti tuo toistuvasti esille pyrkimykset valvoa lain noudattamista ja toisaalta lain puhua lain puolesta ja kehittää sitä. Laki on ensisijaisesti se tekijä, joka antaa organisaatiolle oikeudet toimia konfliktialueilla, joten Punaisen Ristin on tärkeää muistuttaa eri osapuolia kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisesta:

”In its dialogue with the authorities and weapon bearers, the ICRC reiterates their obligations under IHL to respect medical personnel, equipment and facilities and allow displaced people access medical care.”

(ICRC: Annual Report 2016, 37.)

Organisaation harjoittama oikeusvalistus ulottuu pitkälle ja yhtenä esimerkkinä toiminnastaan Punainen Risti kuvailee uskonnollisten johtajien valistamista kansainvälisestä humanitaarisesta laista:

”The unit [The Department of Operations of ICRC] also supported delegations reaching out to Islamic scholars and other religious leaders to discuss the convergence between religious legal traditions and the principles of IHL and to compare different codes of conduct guiding humanitarian or philanthropic action.”

(ICRC: Annual Report, 49.)

Punaisen Ristin suuri työ kansainvälisen humanitaarisen lain vahvistamiseksi on yhteydessä siihen, että lain kunnioittamisen on usein paikoin nähty olevan heikkoa tai heikentynyttä. Punainen Risti itse kuvailee, että sodan sääntöjä koskeva piittaamattomuus on yhä yleistä. Huolimatta organisaation panoksesta vahvistaa humanitaarisen oikeuden tuntemusta ja toteutumista, vuosiraportissa 2016 todetaan, että vakavia rikkomuksia tapahtui sekä valtioiden että aseistettujen joukkojen toimesta. Sääntöjen rikkojat ovat kieltäytyneet lain määräämien normien soveltamisesta omassa toiminnassaan, ja tällaisissa tilanteissa humanitaarista oikeutta on usein pystytty loukkaamaan ilman rangaistusta. (ICRC: Annual Report 2016, 77.) Ferris (2011, 270) toteaaakin, että humanitaarisen oikeuden toimeenpano on aina ollut haastavaa, eikä nyky maailman konfliktien kompleksisuus ei-valtiollisten osapuolten lisääntyessä ole ainakaan helpottanut asiaa. Humanitaaristen järjestöjen mahdollisuus puuttua oikeusrikkeisiin on hyvin marginaalinen. (Ferris 2011, 270.) Kansainvälinen humanitaarinen oikeus muodostaa kuitenkin pohjan humanitaariselle toiminnalle. Mikäli oikeudellinen pohja murenee sekä valtiollisten että ei-valtiollisten toimijoiden rikkomusten vuoksi, ei avustusjärjestöille jää sitä humanitaarista tilaa, jossa ne voisivat toteuttaa humanitaarista toimintaa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on keskitetty tarkastelemaan humanitarismin poliittisuutta. Kuten aiemmin on esitelty, poliittisuus on tässä tutkielmassa ymmärretty luonnolliseksi osaksi humanitarismia. Huolimatta siitä, että humanitaarisilla toimijoilla on vahva julkinen pyrkimys epäpoliittisuuteen, on kuitenkin arvioitu, ettei humanitaarinen työ ole koskaan ollut täysin politiikan ulkopuolella eikä se ole nykyäänkään (mm. Ferris 2011, 174). Humanitaarinen työ tapahtuu aina poliittisella toimikentällä, sillä sotien kaltaiset suuret konfliktit toimivat paitsi humanitaaristen, myös suurten poliittisten motiivien tapahtumapaikkana. Humanitarismin politisoitumista puolestaan on pidetty seurauksena humanitarismin poliittisten aspektien vahvistumisesta. Keskeisimmät perusteet epäpoliittisuudelle ovat rakentuneet humanitarismin omien periaatteiden, tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja itsenäisyyden, varaan, ja näiden periaatteiden toteutuminen on yhä vaikeampaa nykyisessä humanitaarisessa työssä (Barnett 2011, 2). Niin kutsuttujen suojelevien periaatteiden murentuessa humanitarismi sekoittuu entistä enemmän politiikkaan. Barnett ja Weiss (2008, 9) ovat argumentoineet, että humanitarismin politisoituminen tiivistyy kahteen ilmiöön: humanitaariset järjestöt ottavat yhä enemmän osaa perinteisesti poliittiseksi miellettyyn toimintaan, ja poliittiset toimijat puolestaan ovat yhä vahvemmin läsnä humanitaarisella kentällä. Humanitarismin poliittisuuteen liittyy olennaisesti myös se, että humanitaarisia toimijoita on epäilty liiallisesta länsimaisuudesta ja länsimaisten intressien ajamisesta (Ferris 2011, 175). Tutkimuksen analyysi on keskittynyt luvussa kaksi esiteltyihin humanitarismin poliittisuuden osa-alueisiin, joita ovat ammatillistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen ja humanitaarisen tilan kaventuminen. Keskeisin tutkimuskysymys oli tarkastella poliittisuuden ilmentymistä Punaisen Ristin toiminnassa, käyttäen tutkimuksen taustana humanitarismia käsittelevää tutkimuskirjallisuutta. Tämä tutkielman viimeinen luku keskittyy kokoamaan niitä tutkimustuloksia, joita saavutettiin tutkittaessa humanitaarisen organisaation Punaisen Ristin poliittisuutta. Tässä luvussa käsitellään myös tutkimuksen luotettavuuteen ja rajallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Ammatillistumista on pidetty yhtenä näkyvänä osoituksena siitä, että humanitaarinen avustustyö on siirtynyt yhä kauemmas sen alkuperäisestä olemuksesta. Humanitarismin ammatillistuminen on selkeästi nähtävillä Punaisen Ristin organisaatiossa: vapaaehtoisille amatööreille ei ole enää kysyntää entistä kilpailukykyisemmässä humanitarismin maailmassa, vaan Punaisen Ristin lukuisissa eri tehtävissä työskentelee sekä kenttätyön että hallinnon ammattilaisia.

Humanitarismista on tullut relevantti uramahdollisuus korkeasti koulutetuille ja pätevyityneille työntekijöille. Humanitarismi mahdollistaa myös uralla etenemisen, ja toisaalta humanitaariset korkeatasoiset asemat ovat haluttuja: onhan Punaisen Ristin nykyinen presidenttikin entinen Sveitsin suurlähettiläs. Ammatillistumisen käänköpuoli on se, että humanitarismin pariin ei enää ohjauduta ensisijaisesti halusta auttaa, vaan siihen suhtaudutaan yhtenä uravalinta muiden alojen joukossa. Ammatillistumisella on selkeä yhteys Punaisen Ristin suuriin viestinnän ja varainhankinnan tarpeisiin: auttamisen markkinoilla pärjätäkseen, viestintää ja varainhankintaa on hoidettava mahdollisimman tehokkaasti ja systemaattisesti. Ammatillistumisen myötä ei ole kuitenkaan täysin selvää, että korkeasti palkattujen ammattilaisten ensisijainen motiivi humanitarismissa on nimenomaan ihmisten auttaminen.

Viestinnän korostunut asema sekä yhteistyö median kanssa olivat havaittavissa aineistosta. Viestintä on Punaiselle Ristille elintärkeää, sillä ainoastaan näkyvyydellä voi taata lahjoittajien suoman taloudellisen tuen humanitaariselle toiminnalle. Symbioosi median kanssa näyttäytyy kuitenkin suurena haasteena Punaisen Ristin periaatteille, etenkin tasapuolisuudelle ja itsenäisyydelle. Todellisuudessa jokaista avustuskohdetta pystytään auttamaan vain sen verran, kun kyseiseen kohteeseen on onnistuttu keräämään rahoitusta. Medianäkyvyydellä on suuri vaikutus varainhankinnan onnistuvuuteen, mutta länsimaalainen media ei omassa toiminnassaan pyri tasapuolisuuteen vaan sensaatiomaisten uutisten myymiseen. Tämän vuoksi myöskään humanitaariset toimijat eivät pysty keräämään tasapuolisesti rahoitusta kaikille kohteille, vaan median suosio vaikuttaa pitkälti avustuskohteen saamaan huomioon. Vastavuoroisesti Punainen Risti osallistuu osaltaan mediasuhteiden ylläpitämiseen sekä sisällön tuotantoon: sen tuottamia artikkeleita, kuvia ja videoita hyödyntävät lukuisat muut valtamediat omissa uutisissaan. Punaisen Ristin tapauksessa viestinnällä ja näkyvyydellä pyritään myös organisaation oman keulapaikan säilyttämiseen ja korostamiseen humanitarismin toimikentällä. Humanitaaristen järjestöjen viestintä voi mahdollisesti myös uusintaa tiettyjä vallitsevia ajatusmaailmoja, sekä vaikuttaa mediaa seuraavan yleisön käsitykseen humanitarismista ja maailmasta yleisestikin. Punaisen Ristin tapauksessa ilmeni, että organisaation omalla viestinnällä on länsimaisuutta suosivia piirteitä, jotka saattavat osaltaan uusia ihmisten käsityksiä länsimaalaisista auttajista ja kehitysmaiden passiivisuudesta.

Myös rahoitus on yksi suurimmista tekijöistä, joka luo suuren poliittisen varjon Punaisen Ristin toiminnalle. Korvamerkityn rahoituksen jatkuva lisääntyminen on aihe, josta organisaatio on itsekin julkisesti huolissaan. Huoli on aiheellinen, sillä rahoituksen sidonnaisuus lahjoittajan vaatimuksiin vähentää merkittävästi Punaisen Ristin omaa päätösvaltaa. Apua ei myöskään voida enää jakaa ensisijaisesti humanitarismin periaatteiden, kuten tasapuolisuuden, mukaisesti, sillä rahoitus ja siihen liittyvät korvamerkinnot määräävät pitkälti avustustyön mahdollisuudet. Toiset kohteet, lähinnä länsivaltoja kiinnostavat, keräävät huomattavasti enemmän rahoitusta kuin toiset. Humanitaarisen työn realiteetti on se, että enemmän rahoitusta saaneita kohteita voidaan auttaa enemmän. Rahoituksesta kilpaillakseen Punaisen Ristin on onnistuttava vetoamaan sellaisiin lahjoittajiin, jolla varallisuutta on. Kuitenkin rahoituksen saaminen miltei yksinomaan länsimaisilta hallituksilta ja Euroopan komissiolta luo kysymyksiä siitä, kuinka sitoutunut ja riippuvainen Punainen Risti on suhteessa länsimaihin. Valtioiden ja Euroopan komission osuus Punaisen Ristin rahoituksesta on yhteensä 94,5 %, ja merkittävimpien lahjoittajavaltioiden joukossa on vain harvoja ei-länsimaiseksi miellettyjä maita. Taloudellisesti Punainen Risti vaikuttaisi täysin riippuvaiselta länsimaista.

Vaikka Punaisen Ristin osuus humanitaarisiin interventioihin ja sotilasoperaatioihin jää epäselväksi, vuosikertomuksen perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että Punainen Risti toimii usein samoilla alueilla kuin erinäiset armeijat ja rauhanturvajoukot. Organisaation yhteistyö eri armeijoiden, poliisien ja muiden voimankäyttäjien kanssa vaikuttaa myös tiiviiltä. Militarisoitumisen aspektin arvioiminen Punaisen Ristin työssä on kuitenkin haastavaa sen vuoksi, että organisaatiolla on uniikki rooli sekä humanitaarisen avustustyön tekijänä, että kansainvälisen humanitaarisen lain suojelijana. Humanitaarisen lain nimissä Punainen Risti hoitaa yhteistyötä useiden vaikutusvaltaisten toimijoiden kanssa, sekä osallistuu muun muassa NATO:n kokouksiin. Ilman humanitaariseen lakiin liittyvää agenda tällainen toiminta vaikuttaisi hyvin epäilyttävältä pelkän humanitaarisen avustusjärjestön toimesta. Punainen Ristin on kuitenkin onnistunut sulauttamaan sotilasyhteistyön kiinteäksi osaksi sen omaa toimintaa. Sotilaalliset toimijat puolestaan esiintyvät mielellään humanitaaristen organisaatioiden kanssa rakentaakseen positiivisemmän mielikuvan itsestään suuren yleisön mielissä. Humanitaarisen työn onkin katsottu liittyvän yhä kiinteämmin osaksi sotilasstrategiaa, ja tämän vuoksi Punainen Ristikin on tervetullut esiintymään julkisuudessa esimerkiksi

NATO:n kanssa. Humanitarismin periaatteille, etenkin puolueettomuudelle, tämä asettaa kuitenkin selkeitä epäilyksiä.

Analyysissä ilmeni, että humanitaarisen tilan kaventuminen koskee merkittävästi myös Punaista Ristiä. Vuoden 2016 aikana Punainen Risti oli kokenut useita hyökkäyksiä avustustyötä vastaan, ja se myönsi apua tarvitsevien ihmisten tavoittamisen hankalaksi. Avustustyön lisääntyneen turvattomuuden sekä avustusjärjestöjen pääsyn eväämisen tapahtumapaikoille on koettu olevan yhteydessä ennen kaikkea humanitarismin keskeisimpien periaatteiden, tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja itsenäisyyden, murenemiseen. Periaatteet ovat menettäneet voimaansa monista syistä. Punaisen Ristin tapauksessa käy ilmeiseksi, ettei avustustyötä voida aina suorittaa tasapuolisesti, johtuen jo rahoituksen korvamerkintään liittyvistä tosiasioista. Puolueettomuus ja itsenäisyys puolestaan näyttäytyvät kyseenalaisina Punaisen Ristin vahvojen länsimaalaisten siteiden vuoksi: onhan organisaation rahoitus käytännössä täysin riippuvainen länsimaisten hallitusten tuesta, ja avustustyö on pitkälti länsimaalaisten toteuttamaa. Humanitaarisen tilan kaventumiseen liittyy myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vaihteleva noudattaminen. Punainen Risti vuosiraportissaan myönsi, että oikeusloukkaukset ovat yhä toistuvia, ja kaikki osapuolet eivät suostu samoihin oikeuskäytäntöihin. Näissä tapauksissa Punaisen Ristin toimivalta jää hyvin pieneksi, sillä organisaatiolla ei ole käytännössä keinoja puuttua rikkeisiin, eikä se ilman yhteistä sopimusta pysty välittämään humanitaarista apua konfliktialueille.

Tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto on luonut omat rajoituksensa tutkimuksen toteuttamiselle. Vuosiraportti on tullut valituksi siitä syystä, että se oli saatavilla olevasta aineistosta kaikista kattavin yksittäinen katsaus Punaisen Ristin kokonaisvaltaiseen toimintaan. On kuitenkin huomioitava, että raportti on organisaation itsensä sisäisesti laatima. Vaikka sen ulkoasu on erittäin ammattimainen ja yksityiskohdat tarkkoja, edelle esitetyn tiedon valossa on selvää, että humanitaaristen toimijoiden on suojeltava omaa mainettaan. Ei ole siis mitenkään yllättävää, ettei Punainen Risti omassa vuosiraportissaan tartu kovasanaisesti omiin kehittämiskohtiinsa tai tuo esille omia mahdollisia virheitään. Sen sijaan vuosiraportin yleinen tyyli on painottaa organisaation kärsimystä lievittävää, altruistista toimintaa sekä suuria edistysaskeleita, joita Punainen Risti on tehnyt kehittäessään toimintaansa. Luotettavuuden puolesta aineisto ei siis ole mitenkään objektiivinen tai puolueeton, päinvastoin. Tässä tutkimuksessa vuosiraporttiin on

suhtauduttu kriittisellä ja tutkivalla otteella, huomioiden tutkimuksen taustalla olevan tutkimuskirjallisuuden. Aineiston suhteuttaminen esiteltyyn humanitarismin politisoitumisen teoriaan on osoittanut sen, että Punaisen Ristin vuosiraportista on havaittavissa teoriataustan kanssa yhteen sopivia ilmiöitä, joten aineisto on ollut hedelmällinen tutkimuksen kannalta. Aineiston rajallisuus liittyy myös siihen, että tarkastelussa on ollut vain yhden vuoden vuosiraportti. Rajaus on kuitenkin tehty silmällä pitäen pro gradun laajuuden rajallisuutta. Koska yhden vuosiraportin pituus on yli 600 sivua, useamman raportin käsittely olisi tutkielman kannalta ollut liian raskasta. Vaikka vuoden 2016 raportti kuvaa ennen kaikkea kyseistä vuotta, on kuitenkin huomioitava, että suuri osa raportista on hyvin yleisluontoista Punaisen Ristin kuvailua. Tämän vuoksi eri vuosien raporteissa on hyvin paljon samaa sisältöä.

Pro gradu-tutkielman rajallisuus on tarkoittanut myös sitä, ettei humanitarismin poliittisuuden kaikkiin aspekteihin ole voitu pureutua tämän yhden tutkielman rajoissa. Analyysiin valitut osa-alueet (ammattilistuminen, viestintä ja medianäkyvyys, rahoitus, militarisoituminen ja humanitaarisen tilan kaventuminen) ovat vain esimerkkejä niistä näkökulmista, joista poliittisuutta voi tarkastella. Osa-alueet on koettu kaikista keskeisimmiksi tekijöiksi humanitarismin politisoitumisessa, ja tämän vuoksi ne ovat valikoituneet tutkimusasetelmaan, mutta niiden ulkopuolelle rajautui hyvin paljon muita mahdollisia aihepiirejä. Humanitarismin poliittisuutta olisi voinut lähestyä myös esimerkiksi ihmisoikeustyön näkökulmasta, mutta se oli teemana liian suuri sisällytettäväksi tähän tutkielmaan. Lisäksi rajaus on sulkenut ulos myös muun muassa pidemmän aikavälin kehitysavun kaltaiset humanitarismin muodot. Koska humanitarismin toimikentät ovat kuitenkin nykyään yhä vahvemmin yhteydessä toisiinsa, myös ihmisoikeustyön ja kehitysavun tutkiminen voisivat valaista humanitarismin politisoitumista uusista näkökulmista.

Tässä tutkielmassa on keskitytty yksinomaan humanitarismin varjoisaan kääntöpuoleen: siihen mitä ei yleensä julkisuudessa käsitellä. Tutkielmassa ei puhuta kaikesta siitä hyvästä mitä humanitaarinen toiminta saa aikaan joka päivä: ympäri maailman lukuisilla sota- ja kriisialueilla lukemattomat ihmiset saavat jatkuvasti jopa hengenpelastavaa lääkinällistä apua, vapaaehtoiset jakavat lahjoitettua ruokaa ja isot sekä pienet humanitaariset järjestöt työskentelevät rinnakkain valtaviin pakolaisleirien ylläpitämiseksi. Humanitarismin on negatiivisten piirteiden lisäksi myös paljon positiivista ja erinäisten kriisien keskellä maailmassa

on selkeä tarve humanitarismille. Tämän tutkielman käsittelynäkökulman rajaaminen kriittisyyteen ja epäkohtien tarkasteluun on ollut tietoinen, sillä auttamisen hyviä puolia kuvataan isoissa medioissa sekä järjestöjen omissa viestimissä jatkuvasti ja varsin näytävästi. Ei liene epäselvää kenellekään, että auttaminen tuottaa paljon hyvää, ja sen takana on altruistisia ja inhimillisiä tavoitteita. Viestintä on kuitenkin usein turhan yksipuolista, ja syvällisempää kriittistä tarkastelua humanitaarinen työ kohtaa julkisesti hyvin harvoin. Tutkielman tarkoitus on ollut osallistua hiljaisuuden kulttuurin rikkomiseen ja analysoida sitä, millainen poliittinen merkitys humanitarismilla on.

Tutkielman analyysissä kävi selväksi, ettei Punaisen Ristin toiminta todellisuudessa ole ollenkaan niin epäpoliittista, kuin organisaatio itse mielellään antaa ymmärtää. Sen sijaan Punaisen Ristin toimintaan liittyy monia aspekteja, jotka tekevät siitä poliittista, ja myös kyseenalaistavat humanitarismin mahdollisuutta omien periaatteidensa noudattamiseen. Humanitarismin epäkohtien huomioimisessa ja kritisoinnissa kantava ajatus ei kuitenkaan ole se, että humanitarismi pitäisi haudata epäonnistuneena ideologiana. Sen sijaan kyse on nimenomaan siitä, että terveen kritiikin kautta humanitarismia pitäisi pystyä kehittämään. Mikäli kehityskaari jatkuu samansuuntaisena, ja humanitaarisen työn politisoituminen jatkuu entisestään, humanitaariset järjestöt sahaavat pitkälti omaa oksaansa. Samalla kun konfliktien osapuolet tulkitsevat humanitaariset toimijat entistä puolueellisemmiksi ja poliittisemmiksi, voi olla, ettei niillä ole pian pääsyä yhdellekään tapahtumapaikalle tai väkivaltaisuuDET humanitarismia kohtaan kasvavat rajusti. Humanitarismin elinehto onkin se, että se onnistuu palaamaan omien epäpoliittisten intressiensä juurelle, ja keskittymään tasapuolisuuteen, puolueettomuuteen ja itsenäisyyteen ihmisten auttamisessa. Tämä tutkielma on pitkälti lähtenyt siitä ajatuksesta, ettei humanitarismi ole ikinä ollut täysin epäpoliittista. Sen sijaan vähemmän poliittista se on ollut, ja siihen suuntaan humanitarismin tulisi yrittää pelastautua. Ihmisten auttaminen yhä suuremmissa ja poliittisemmissä kriiseissä on tietenkin haastavaa, mutta lopulta politisoituminen ei toimi humanitaaristen järjestöjen omaksi parhaaksi. Epäkohdista ja poliittisuudesta on uskallettava puhua, myös julkisesti, sillä vain tarvittavan itsekriittisyyden kautta humanitarismi voi kehittyä parempaan suuntaan.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Barnett, Michael (2011): *The empire of humanity. A history of humanitarianism*. New York: Cornell University Press.
- Barnett, Michael & Stein, Janice Gross (2012): *Introduction: The secularization and sanctification of humanitarianism*. Teoksessa Michael Barnett & Janice Gross Stein (toim.): *Sacred aid. Faith and humanitarianism*. Oxford: Oxford University Press, 3–36.
- Barnett, Michael & Weiss, Thomas G. (2008): *Humanitarianism: A brief history of the present*. Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.): *Humanitarianism in question. Politics, power, ethics*. New York: Cornell University Press; 1–48.
- Calhoun, Graig (2008): *The imperative to reduce suffering. Charity, progress, and emergencies in the field of humanitarian action*. Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.): *Humanitarianism in question. Politics, power, ethics*. New York: Cornell University Press; 73–97.
- De Waal, Alex (2013): *Pidäkkeetön humanitarismi – avustusoperaatioiden ongelmia*. Teoksessa Johansson, Frank (toim.): *Hyvän tekeminen ja valta. Humanitarismin kriittistä tarkastelua*. Helsinki: Gaudeamus; 18–62.
- Donini, Antonio (2010): *The far side: the meta functions of humanitarianism in a globalised world*. Julkaisussa *Disasters*, 34(S2). Blackwell Publishing, Oxford, 220–237.
- Douzinas, Costas (2013): *Humanitarismin monet kasvot*. Teoksessa Johansson, Frank (toim.): *Hyvän tekeminen ja valta. Humanitarismin kriittistä tarkastelua*. Helsinki: Gaudeamus; 133–171.
- Edwards, David & Cromwell, David (2006): *Guardians of power. The myth of the liberal media*. Lontoo: Pluto Press.
- Ferris, Elizabeth G. (2011): *The politics of protection: the limits of humanitarian action*. Washington D.C.: Brooking Institution Press.

- Hammond, Laura (2008): *The power of holding humanitarianism hostage and the myth of protective principles*. Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.): Humanitarianism in question. Politics, power, ethics. New York: Cornell University Press; 172–195.
- Hoffman, Peter J. & Weiss, Thomas G. (2008): *Humanitarianism and practitioners: social science matters*. Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.): Humanitarianism in question. Politics, power, ethics. New York: Cornell University Press; 264–286.
- Holzgrefe, J.L. (2003): *The humanitarian intervention debate*. Teoksessa Holzgrefe, J.L. & Keohane, Robert O. (toim.): *Humanitarian intervention: ethical, legal and political dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, 15–52.
- Hopgood, Stephen (2008): *Saying no to Wal-Mart? Money and morality in professional humanitarianism*. Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.): Humanitarianism in question. Politics, power, ethics. New York: Cornell University Press; 98–123.
- Hopgood, Stephen & Vinjamuri, Leslie (2012): *Faith in markets*. Teoksessa Michael Barnett & Janice Gross Stein (toim.): Sacred aid. Faith and humanitarianism. Oxford: Oxford University Press, 37–64.
- Johansson, Frank (2013a): *Auttamisen julkisivun takana*. Teoksessa Johansson, Frank (toim.): Hyvän tekeminen ja valta. Humanitarismin kriittistä tarkastelua. Helsinki: Gaudeamus; 9–17.
- Johansson, Frank (2013b): *Hyvän tekeminen ja valta*. Teoksessa Johansson, Frank (toim.): Hyvän tekeminen ja valta. Humanitarismin kriittistä tarkastelua. Helsinki: Gaudeamus; 235–253.
- Johansson, Frank (2017): *Hyvän tekemisen markkinat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kankaansivu, Kirsi (2007): *Punainen Risti*. Helsinki: UNIpress.
- Kennedy, David (2004): *The dark sides of virtue. Reassessing international humanitarianism*. Princeton: Princeton University Press.

- Keohane, Robert O. (2003): *Introduction*. Teoksessa Holzgrefe, J.L. & Keohane, Robert O. (toim.): *Humanitarian intervention: ethical, legal and political dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–12.
- Large, Tim (2007): *What journalists want: 'Selling' humanitarian emergencies to the media*. Teoksessa André M.N. Renzaho (toim.): *Measuring effectiveness in humanitarian and development aid. Conceptual frameworks, principles and practice*. New York: Nova Science Publishers, 117–138.
- Roberts, Adam (2001): *Humanitarian principles in international politics in the 1990s*. Teoksessa Humanitarian Studies Unit (toim.): *Reflections on humanitarian action. Principles, ethics and contradictions*. Lontoo: Pluto Press, 23–54.
- Rostis, Adam (2016): *Organizing disaster. The construction of humanitarianism*. Bingley: Emerald Group Publishing.
- Tester, Keith (2010): *Humanitarianism and modern culture*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.
- Thürer, Daniel (2011): *International humanitarian law: theory, practice, context*. Haag: Hague Academy of International Law.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2011): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Warner, Daniel (1999): *The politics of the political/humanitarian divide*. Saatavilla <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jpt3.htm>, luettu 08.01.2018.
- Welsh, Jennifer M. (2004): *Conclusion: The evolution of humanitarian intervention in international society*. Teoksessa Welsh, Jennifer M. (toim.): *Humanitarian intervention and international relations*. Oxford: Oxford University Press, 176–188.

Elektroniset lähteet

- BBC (04.03.2016): *Migrant crisis. Migration to Europe explained in seven charts*. Saatavilla <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>, luettu 09.04.2018.

Geneven sopimus (1949). Saatavilla https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_5, luettu 05.04.2018.

ICRC: *Annual Report*. Saatavilla <https://www.icrc.org/en/annual-report>, luettu 08.01.2018.

ICRC: *Annual Report 2016*. Saatavilla <https://www.icrc.org/en/document/annual-report-2016>, luettu 16.01.2018.

ICRC: *The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent* (2015). Saatavilla <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc-002-0513.pdf>, luettu 08.01.2018.

ICRC: *Discover the ICRC*. Saatavilla http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0790.pdf, luettu 08.01.2018.

ICRC: *The Movement*. Saatavilla <https://www.icrc.org/eng/who-we-are/movement/overview-the-movement.htm>, luettu 08.01.2018.

ICRC (29.10.2010): *ICRC relations with armed forces*. Saatavilla <https://www.icrc.org/eng/what-we-do/building-respect-ihl/dialogue-weapon-bearers/armed-forces/overview-armed-forces.htm>, luettu 27.02.2018.

ICRC (19.10.2011): *ICRC names new president*. Saatavilla <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/news-release/2011/geneva-news-2011-10-19.htm>, luettu 08.02.2018.

Reuters (09.10.2017): *International Red Cross to “drastically” cut Afghan operations after attacks*. Kirjoittaja Josh Smith. Saatavilla <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-icrc/international-red-cross-to-drastically-cut-afghan-operations-after-attacks-idUSKBN1CE0AG>, luettu 31.01.2018.

Ulkoministeriö (18.08.2017): *Humanitaarinen työ yhä riskialttiimpaa*. Saatavilla <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=365375&contentlan=1&culture=sv-FI>, luettu 31.01.2018.

Yle (08.10.2016): *Avustustyöntekijöitä tapettu tarkoituksella Syyriassa*. Kirjoittaja Tiina Forsberg. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-9218311>, luettu 31.01.2018.